ZURICH UNIVERSITY OF TEACHER EDUCATION

PH ZH

Kanton Zürich
Gemeinnütziger Fonds

TOGETHER ADVANCING COMMON TRUST

Одржлива демократска култура СУДЕКУ (SUDECU)

Живеење во одржлива демократија

Програма за родители и млади активисти во Северна Македонија

„Време е родителите рано да ги научат младите дека во различноста,
има убавина и сила“.
Маја Ангелоу

„Колку повеќе различност, толку е поголемо совршенството“.
Томас Бери

Автори: Ролф Голоб,Маја Рауник Кирков , Магдалена Спасовска (Цирих и Скопје)
Развиен во рамките на „SUDECU“ – проект иницран од Универзитетот за образование на наставници во Цирих и финансиран од Добротворните фондови на Кантонот Цирих, Швајцарија
Декември 2023

SUSTAINABLE DEMOCRATIC CULTURE

ZURICH UNIVERSITY OF TEACHER EDUCATION PH ZH

Kanton Zürich Gemeinnütziger Fonds

TKT

СОДРЖИНА

ВОВЕД..... 4
ШТО ВСУШНОСТ Е СУДЕКУ?.....5
ПРОЕКТНИ ПАРТНЕРИ.....7
ДЕЛ А: БАЗИЧЕН ТЕКСТ ЗА СЕ.....8
УЧЕЊЕ ОД ВРСНИЦИ.....8
ОДРЖЛИВОСТ.....9
ДЕМОКРАТИЈА.....16
ДЕМОКРАТСКА КУЛТУРА..... 20
LIVING-DEMOCRACY.COM..... 22
ДЕЛ Б: МАТЕРИЈАЛИ ЗА РОДИТЕЛИ..... 24
ЖИВЕЕЊЕ ВО ДЕМОКРАТИЈА ЗА РОДИТЕЛИ.....24
УЧИМЕ ОД ВРСНИЦИТЕ..... 26
ДЕМОКРАТСКО ВОСПИТУВАЊЕ.....28
СУДЕКУ ГРУПИ ЗА РОДИТЕЛСКА ЗАЕДНИЦА.....30
СЕМЕЈНИ ПРОЕКТИ..... 34
ДЕЛ В: МАТЕРИЈАЛИ ЗА МЛАДИ.....39
СОЦИЈАЛЕН АНГАЖМАН ЗА МЛАДИ.....39
СЕДУМ ФАЗИ НА РАЗВОЈ НА ПРОЕКТОТ..... 40
60 ИДЕЈИ ЗА МЛАДИНСКИ АНГАЖМАН..... 44
ДЕЛ Г: МОНИТОРИНГ, ИСТРАЖУВАЊЕ И ЕВАЛУАЦИЈА..... 46
МОНИТОРИНГ И ИСТРАЖУВАЊЕ..... 46
КАКО ДА СЕ КОРИСТИ RFCDC ЗА ЕВАЛУАЦИЈА.....51
ОБРАЗОЦИ ЗА ЕВАЛУАЦИЈА..... 52
АПЕНДИКС..... 61
ОСУМ ПРИМЕРИ ЗА МЛАДИНСКИ АНГАЖМАН..... 61
ОПИС НА ДВА ПРОЕКТИ ЗА МЛАДИ.....63
ЧЕТИРИ ПРИМЕРИ НА АКТИВНОСТИ СО РОДИТЕЛИ.....68
ОПИС НА ДВА ПРОЕКТИ ЗА РОДИТЕЛИ..... 70
КОИ СЕ СПЕЦИФИЧНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ (ООР)?..... 72
ЦЕЛИ ЗА ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ: МОМЕНТАЛНА СИТУАЦИЈА И ИДНИ ЧЕКОРИ..... 75
ГЛОБАЛНИ ЦЕЛИ – НЕКОЛКУ ФАКТИ 93
БЕЛЕШКИ..... 94

ВОВЕД

Овој прирачник е сеопфатен ресурс дизајниран да ги поттикне и родителите и младите луѓе во водечките иницијативи во заедницата, особено во рамките на проектот SUDECU (Одржлива демократска култура). SUDECU се фокусира на негување на демократска и партиципативна култура, водена и поддржана и од родителите и од младите подеднакво.

Прирачникот е направен да биде флексибилен и овозможува специфични делови да се извлечат и да се користат според потребите на различните групи.

Може да бидат потребни и дополнителни документи и информации кои ќе го надополнат овој прирачник особено за процесите на планирање и имплементација.

Сепак, целта е да се обезбедат корисни и практични материјали за учење од врсници надвор од проектот SUDECU, особено за области како што се образование на родители и младинска работа.

Избравме да креираме кратки написи за да им помогнеме на експертите и обучувачите на врсници да размислуваат за сопствената работа, но и да ги охрабриме да читаат и да најдат дополнителни информации.

Скопје и Цирих, декември 2023

Магдалена Спасовска
Маја Рауник Кирков
Ролф Голоб

1 ШТО ВСУШНОСТ Е СУДЕКУ?

Проектот СУДЕКУ –SUDECU (Одржлива демократска култура) има за цел да ги зацврсти демократијата и одржливоста како елемент на секојдневната култура, како што е јасно од кратенката. SUDECU се спроведува во Северна Македонија поради мултиетничкиот и повеќејазичниот (неколку национални јазици) контекст, кој е споредлив со Швајцарија.

НВО ТАКТ, со седиште во Северна Македонија, со своето долгогодишно искуство, ќе ги развива, планира и спроведува работилниците за реализација на проектот SUDECU во Северна Македонија заедно со Универзитетот за образование на наставници во Цирих (ПХ Цирих) во текот на периодот на проектот (септември 2023 – декември 2026 година).

Со СУДЕКУ, целите на референтната рамка за компетенции за демократска култура (RFCDC - www.coe.int) промовирана од Советот на Европа се користат и се спроведуваат на примерен начин. Во исто време, проектот служи како пилот проект за зајакнување на живите елементи на одржливоста и демократија во меѓународните образовни проекти и за развивање препораки за можен понатамошен развој на постоечките референтни концепти.

Пристапот за имплементација на учење од врсници е иновативен за земјата во која се имплементира проектот. Основното разбирање за што е тоа учење во регионот на Западен Балкан се промени во последниве години. Сепак, ова разбирање мора да се префрли од „знаење“ во „способност“. Процесите на учење - ако сакаат да бидат доживотни - мора да го решат прашањето како учениците од сите возрасти ги одредуваат и пристапуваат кон сопствените процеси на учење. Потрагата по одговори на ова прашање се нарекува саморегулирано учење. Саморегулацијата се подразбира како самоиницијативна активност со која учениците си помагаат да учат, на пр. со примена на стратегија, наместо пасивен одговор, на пр. преку апсорпција на знаење од наставникот. Второ, истражувачите за саморегулација не ја ограничуваат својата визија за саморегулирање на индивидуални форми на учење, како што се учење со откривање, самообразование преку читање или настава со помош на компјутер. Наместо тоа, тие вклучуваат и социјални форми на учење, како што е барање помош од врсниците. Ова е местото каде што СУДЕКУ доаѓа во својот пристап за имплементација: Сите активности за учење се реализираат во конкретна смисла од страна на врсници кои се обучени за ова методски и содржински во рамките на проектот. Ова се однесува на сите целни групи, односно млади луѓе и родители. Овој пристап ја задоволува потребата и за основната претпоставка за одржливо, партиципативно демократско општество и за разбирање на личниот и социјалниот развој. Целта е да се зајакне демократската култура која е тестирана и погодна за секојдневниот живот во смисла на целите наменети од Советот на Европа за сите земји-членки.

Проектот СУДЕКУ има компонента поврзана со содржина и процес. Во однос на содржината, СУДЕКУ се занимава со имплементација на одржливост и демократија и обликување на култура на одржливост и демократија, како што се пропагира особено во однос на демократската култура со соодветниот концепт на Советот на Европа веќе неколку години од развивање на таканаречената Референтна рамка за култура на демократија.

Појдовна точка за развојот на Референтната рамка на Советот на Европа за компетенции за демократска култура беше убедувањето дека образовните системи, училиштата и универзитетите треба да го разберат граѓанското образование како една од нивните најважни

мисии. Учениците треба да ги знаат и разберат предизвиците со кои се соочуваат и последиците од нивниот избор, што можат да прават и од што треба да се воздржат. Оваа грижа е подеднакво централна за Образованието за одржлив развој. За ова, не им треба само знаење, туку и потребните компетенции - а целта на Рамката е да дефинира кои се тие компетенции.

Демократијата, според искуството од изминатите децении и реализацијата на реалните актуелни случувања, мора да биде исполнета со живот секој ден одново. Потребни се луѓе кои живеат, негуваат и обликуваат демократска култура. Демократија, слобода и владеење на правото, се вредностите на кои се заснова добар и солидарен соживот на луѓе од различно потекло, култури и убедувања. Оваа различност е реалност на општествениот состав на двете, земји на СУДЕКУ Северна Македонија и Швајцарија.

Мирните и инклузивни општества се клучни елементи во промоцијата на одржлив развој. Во рамките на СУДЕКУ, опишаните предизвици се соочуваат со обликување на одржливост и демократија на локално ниво. Затоа СУДЕКУ има за цел да иницира и поддржува иновативни проекти и долгорочен ангажман.

SUDEKU

SUSTAINABLE DEMOCRATIC CULTURE

2 ПРОЕКТНИ ПАРТНЕРИ

ТАКТ, СКОПЈЕ:

ТАКТ (Здружение за унапредување на меѓусебна доверба) е непрофитна организација посветена на поттикнување меѓукултурно разбирање, промовирање дијалог меѓу заедниците, борба против родовата и социјалната дискриминација и зајакнување на ранливите групи.
Визијата на ТАКТ е да создаде свет кој е праведен за СИТЕ. ТАКТ верува дека секој човек има право на здрав и достоинствен живот и дека наша колективна одговорност е да обезбедиме тоа да стане реалност.

www.takt.org.mk

Педагошки факултет „Св. Климент Охридски" при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј" во Скопје

Педагошкиот факултет Св. Климент Охридски е високообразовна институција, составен дел на Универзитетот „Св. Сирил и Методиј" во Скопје. Посветени сме да обезбедиме најквалитетно образование за студентите-идни наставници од предучилишна и од основните училишта и да ги подготвиме за спроведување на современи, креативни процеси на настава и учење.
Нашата мисија е да овозможиме и поддржиме стекнување на компетенции кои го поддржуваат развојот на енергичната заедница заснована на различност, правичност и вклученост во сите три циклуси на универзитетско образование.

www.pfsko.ukim.edu.mk

Оддел за ИПЕ на Универзитетот за образование на наставници во Цирих:

Образованието е од големо значење за мирен заеднички живот. Одделот за меѓународни проекти во образованието (ИПЕ) на Универзитетот за образование на наставници во Цирих (ПХ Цирих) има долгогодишно искуство во образовниот развој и соработка и во размената на знаење помеѓу универзитетите, министерствата и меѓународните организации.
Фокусот е да се понуди образование или професионален развој за наставници, директори на училишта, ученици, родители и службеници во следните области: Демократско образование – Инклузивно образование – Животни вештини – Одржливост – Транскултурно учење – Настава и учење.

www.phzh.ch/en/Services/IPE/

3 ДЕЛ А: БАЗИЧЕН ТЕКСТ ЗА СЕ УЧЕЊЕ ОД ВРСНИЦИ

Учењето меѓу врсниците значи: „образование меѓу еднаквите“.

Зборот peer доаѓа од англискиот и значи еднакви или врсници. Група врсници е социјална референтна група чии членови споделуваат слични искуства или се соочуваат со слични предизвици. Често, врсничките групи првенствено се сфаќаат како групи на луѓе на иста возраст. Сепак, уште поважно е што луѓето во групата врсници се еднакви и влијаат едни на други.

Од каде потекнува врсничката едукација?
Учењето од врсници воопшто не може да биде ограничено во време и место. Тоа се појави како насочен педагошки метод од средината на 1970-тите во САД и Велика Британија во областа на здравственото образование како и во превенцијата од дрога. Денес, образованието меѓу врсниците се користи на многу различни теми со различни групи, исто така и во различни возрасни групи, на пример во училиштата, воннаставно образование, програми за менторство, образование на родители или во советувалишта.

Како функционира врсничката едукација?
Врсниците се соочуваат со слични предизвици, се движат во слични животни светови. Поради овие сличности, врсниците можат особено добро да се поддржуваат меѓусебно, тие обезбедуваат ориентација и можат да бидат точки за споредба за самооценување. Со други зборови, тие учат еден од друг во секојдневниот живот. Овој феномен што врсниците можат особено добро да научат едни од други се користи од концептот на едукација со врсници.
За таа цел, обучувачите на врсници се вклучени во проектот од самиот почеток. Во овој случај, тие се експерти кои им даваат знаење и вештини на другите врсници. На пример, младите ги водат другите младински групи низ изложба, младите жени спроведуваат работилници за зајакнување на девојчињата или младите со искуство во бегалците нудат семинари на политички теми за други млади бегалци. Врсниците обучувачи или го носат стручното знаење со себе или го учат во рамките на проектот. Покрај специјализираното знаење за темата на проектот, на обучувачите треба да им се предаваат и методи за пренесување знаење, справување со конфликти и став чувствителен на дискриминација.
На овој начин, многу страни можат да имаат корист од проектот за едукација на врсници. Од една страна, учениците имаат корист затоа што се среќаваат со обучувачите на врсници на свое ниво. Од друга страна, особено имаат корист и самите обучувачи. Интензивно работат на некоја тема, стекнуваат нови вештини и ја зајакнуваат самодовербата. Организацијата што ја спроведува, ја проширува својата перспектива преку перспективата на обучувачите на врсници и создава мултипликатори за различни теми.

Кои се можните замки или критики?
Методот бара партиципативен пристап. Ова значи дека членовите на врсничките групи се вклучени во планирањето и спроведувањето и им е дозволено да донесуваат одлуки. За ова, важно е меѓусебно да се справуваме на транспарентен начин, на кој е јасно кој за што е одговорен и кому во кој момент му е дозволено да одлучува.
Исто така, важно е да се вреднуваат и да се поддржуваат обучувачите на врсници. Конечно, проектот за врсничка едукација зависи од доброволното учество на учесниците. Овие карактеристики бараат од професионалците да имаат голема доверба во обучувачите и да бидат отворени за нови пристапи.

4 ОДРЖЛИВОСТ

Кои се Целите за одржлив развој (ЦОР)?

Живееме во турбулентни времиња. Светот се менува брзо и со далекусежни последици за луѓето и животната средина. Водечкиот принцип на одржлив развој, кој е закотвен насекаде и на национално и на меѓународно ниво, се поврзува со оваа динамика. Целта на одржливиот развој е да им овозможи на сите луѓе да живеат добро, и денес и утре, во рамките на еколошките граници на нашата планета.
Агендата за одржлив развој (ОР) за 2030 година произлегува од спојувањето на Конференциите на ОН за одржлив развој (1992, 2002, 2012) и Милениумските развојни цели, кои истекоа на крајот на 2015 година. Ги идентификува најважните глобални предизвици и поставувања насоките и приоритетите за одржлив развој за следните години. Акциониот план има за цел да ја искорени екстремната сиромаштија и глад, да ја заштити планетата од деградација, да промовира мир и просперитет и да го зајакне глобалното партнерство за одржлив развој.

ЦЕЛИТЕ ЗА ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ

Во сржта на Агендата за одржлив развој за 2030 година се 17-те глобални цели за одржлив развој (ЦОР/SDGs) со 169 подцели. Тие треба да се постигнат на глобално ниво и од сите земји-членки на ОН до 2030 година. Вторите можат да ги приспособат целите на нивните национални околности. ЦОР ги земаат предвид економските, социјалните и еколошките димензии на одржливиот развој на избалансиран начин. Сите активности и пристапи на СУДЕКУ треба да се рефлектираат во големиот и сеопфатен концепт на АГЕНДА 2030, а со тоа и на разбирлив јазик на одржливост. Затоа, овде треба да се опишат некои принципи на Образованието за одржлив развој, на кои сакаме да се повикаме во контекст на нашата проектна работа.text of our project work.

Цели	Цел	Опис
Цел-1	Нема сиромаштија	До 2030 година, искоренета екстремната сиромаштија за сите луѓе насекаде.
Цел-2	Нула глад	Да се стави крај на гладот, да се постигне безбедност на храна и подобрена исхрана до 2030 година.
Цел-3	Добро здравје и благосостојба	Обезбеден здрав живот и промоција на благосостојба за сите на сите возрасти до 2030 година.
Цел-4	Квалитетна едукација	Да се обезбеди сите девојчиња и момчиња да завршат бесплатно и квалитетно основно и средно образование до 2030 година.
Цел-5	Родова еднаквост	Да се постигне родова еднаквост и да се зајакнат сите жени и девојки.
Цел-6	Чиста вода и санитарни услови	Да се обезбеди достапност и одржливо управување со вода и санитација за сите до 2030 година.
Цел-7	Достапна и чиста енергија	Обезбеден пристап до прифатлива, сигурна, одржлива и модерна енергија за сите до 2030 година.
Цел-8	Достоинствено вработување и економски раст	Промоција на одржлив, инклузивен и одржлив економски раст.
Цел-9	Индустрија, иновација и инфраструктура	Отпорна инфраструктура, промоција на инклузивна и одржлива индустријализација и поттик на иновациите до 2030 година.
Цел-10	Намалена нееднаквост	Намалување на нееднаквоста во и меѓу земјите до 2030 година.
Цел-11	Одржливи градови и заедници	Градовите и човечките населби се инклузивни, безбедни, еластични и одржливи.
Цел-12	Одговорна потрошувачка и производство	Обезбедете одржливи модели на потрошувачка и производство.
Цел-13	Акција за справување со климатски промени	Преземете итни мерки за борба против климатските промени и нивните влијанија.
Цел-14	Живот под вода	Зачувување и одржливо користење на океаните, моријата и морските ресурси за одржлив развој.
Цел-15	Живот на копно	Заштита, обновување и промовирање на одржливо користење на копнените екосистеми, борба против опустошување и запирање на загубата на биолошката разновидност.
Цел-16	Мир, правда и силни институции	Промовирање на мирни и инклузивни општества за одржлив развој; обезбеди пристап до правдата за сите.
Цел-17	Партнерства за постигнување на цели	Да се зајакнат средствата за имплементација и да се ревитализира глобалното партнерство за одржлив развој.

17-те Цели на одржлив развој (ЦОР) на ОН во Северна Македонија

На веб-страницата на земјата за Северна Македонија (https://unsdg.un.org/un-in-action/north-macedonia), формулирани се некои пресвртници за земјата, вклучувајќи ја 2025 година како важна целна година. Бидејќи сите содржини и цели формулирани од SUDECU треба да бидат усогласени со целите на земјата и соодветно да се соопштат, важно е сите членови на проектот да бидат свесни за нив.
Пресвртниците објавени на веб-страницата наведуваат дека Обединетите нации ќе работат на различни цели во Северна Македонија врз основа на сеопфатниот принцип на Leaving No One Behind (LNOB), пристапот заснован на човекови права, родова еднаквост и зајакнување на жените, издржливост, одржливост и одговорност.

- До 2025 година, животниот стандард на сите луѓе во Северна Македонија треба да се подобри преку еднаков пристап до пристојна работа и продуктивно вработување.
- До 2025 година, сите луѓе во Северна Македонија да имаат универзален пристап до квалитетни социјални услуги засновани на права - здравствена заштита, образование и неопходна социјална и детска заштита.
- До 2025 година, сите луѓе во Северна Македонија ќе имаат корист од амбициозната климатска акција, одржливо управуваните природни ресурси и добро зачуваниот биодиверзитет преку добро управување со животната средина.
- До 2025 година, Северна Македонија да го подобри владеењето на правото, политиките засновани на докази, прогресивни и родово одговорни, поголема социјална кохезија и ефективна испорака на услуги преку транспарентни, одговорни и одговорни институции.
- Реализација на целите е наменета да обезбеди одржлив развој на економско, социјално и еколошки план, што треба да обезбеди дека нашата планета се уште вреди да се живее за идните генерации. Целите содржат цела низа задачи на кои се обврзаа државите потписнички, од заштита на природните ресурси, борба против сиромаштијата и подобра здравствена заштита до иницијативи за поголема еднаквост и мирен соживот.

Затоа, целите за одржлив развој (SDGs) се повод да се погледне одблизу на моменталната состојба на нашиот свет и да се започне во сопствените животи, во сопственото опкружување, во сопствената работа, во сопствената земја. Она што се бара е самокритичен поглед на сопствениот начин на живот и подготвеност да се преземат дејствија кои се погодни за постигнување на целите. Со гледање на моменталната ситуација и согледување како сите се во ист брод, заедно треба да се создадат сила, волја и нови можности за да се направи овој свет свет во кој вреди да се живее за секого. Од суштинско значење е да не се работи на целите изолирано, бидејќи во меѓусебно поврзан свет сите дејства имаат влијание и врз другите области во исто време. Така, постигнувањето на целите е можно само во соработка.

Меѓународната образовна кампања на УНЕСКО „Образование за одржлив развој“ (ООР) има самопрогласена цел „развој кој дава можности, им овозможува на луѓето да живеат во мир и создава одржлив екосистем“. Образованието за одржлив развој генерално значи усогласување на образовните цели, наставните програми итн. со премисите на одржливост. Спротивно на разговорното разбирање, одржливоста не се однесува само на прашањата за заштита на

ресурсите, животната средина и природата, туку ги вклучува и глобалните перспективи за интеракцијата на животната средина, економијата и општеството, како и погледот за идните генерации (клучен збор меѓугенерациска правда). Одржливото образование треба да оди подалеку од пренесување фактичко знаење. Се пренесуваат вредности и компетенции кои им овозможуваат на луѓето да размислуваат однапред, да дејствуваат на своја одговорност, да учествуваат во процесите на општествено одлучување и да стекнат интердисциплинарни знаења. Еден тематски фокус е на областите на потрошувачка, енергија и движење. Но, родовата правда, културата на мир и ненасилство, како и глобалното граѓанство и ценењето на културната различност исто така се земени предвид во Образованието за одржлив развој. Значи, тоа е многу сеопфатен пристап.
Како се разви?

Почетоците и пристапите на Образование за одржлив развој
Во 1992 година, на Конференцијата на ОН за животна средина во Рио де Женеиро, Обединетите нации ја усвоија Агендата 21, насоките за одржлив развој во 21 век. Десет години подоцна, на Светскиот самит Рио +10 во Јоханесбург, оваа централна важност на образованието беше реафирмирана. Во годините од 2005 до 2014 година, ОН ја усвоија Светската декада на образование за одржлив развој. Во тоа време, националните влади требаше да го воведат пристапот за одржливост во нивните соодветни образовни системи и стратегии со поддршка на УНЕСКО. Во 2015 година започна Светската акциона програма на УНЕСКО „Образование за одржлив развој". Таа е наменета дополнително да ја промовира промената во образовниот систем кон поголема одржливост и уште посилно да ја донесе ООР од идејата во пракса. Целта е „да се иницираат и интензивираат активностите на сите нивоа и во сите области на образованието со цел да се забрза процесот кон одржлив развој".
Во овој контекст, целите за одржлив развој усвоени во 2015 година исто така играат голема улога: образованието се смета за централен предуслов за постигнување на целите формулирани таму. Така, пристапот за ESP опфаќа холистички, трансформативен, политички пристап кон образованието. До 2030 година треба да се обезбедат инклузивно, правично и квалитетно образование и можности за доживотно учење за сите". Затоа, Агендата на Обединетите нации 2030 ги поставува следните цели за ООР - Цел 4: „Обезбедување инклузивно, правично и квалитетно образование и можности за доживотно учење за сите до 2030 година „Подцел 4.7: „До 2030 година, погрижете се сите ученици да ги стекнат знаењата и вештините потребни за промовирање на одржливиот развој, вклучително и преку образование за одржлив развој и (...) глобално граѓанство (...)".

Што значи одржливост?
Одржливоста се однесува на посакувана, идеална состојба во која се задоволуваат основните потреби на сите луѓе без да се уништи животната средина. Целта е добар живот за сите. Одржливоста опфаќа пет димензии: екологија, општество и економија, како и време (минато, сегашност, иднина) и простор (овде и на друго место).

Што значи одржлив развој?
Одржливиот развој е еден од неколкуте одговори на еколошките и социјалните итности. Одржливиот развој се однесува на програма за која политички се преговара меѓу неколку земји и која поставува чекори, прашања и цели за постигнување одржливост. Така, одржливиот развој предлага пат кон одржливост. Има дебата и дискусија околу овој пат: на пример, постојат различни перспективи за одржливиот развој, фокусирајќи се на статус кво, реформите или трансформациите. Во овие дебати се вклучени различни интересни групи, а меѓу нив постои дисбаланс на моќта. Одржливиот развој

може да има различни форми и да поставува различни приоритети во зависност од општествениот, политичкиот, географскиот и културниот контекст.

Што значи Образование за одржлив развој?
Општо земено, Образование за одржлив развој значи ориентација на образовните цели, наставните програми и сл. кон премисите на одржливост. Спротивно на разговорното разбирање, одржливоста не се однесува само на прашањата за ресурсите, заштитата на животната средина и зачувувањето на природата, туку вклучува и глобални перспективи за интеракцијата на животната средина, економијата и општеството, како и поглед на идните генерации (клучен збор меѓугенерациска правда). Во ООР, важно е да се прикажат различните перспективи и конфликти на интереси кои произлегуваат од конкретни ситуации кои се поврзани со прашања релевантни за одржливост. Станува збор за разјаснување и дискусија за вредностите во основата на различните перспективи, така што луѓето можат да ги разберат предизвиците, да формираат добро основано мислење и да учествуваат во дискусиите.

Кои методи на учење се користат при ООР?

ООР не измислил свои методи за учење, но, како што е опишано погоре, е ориентирана кон методи кои промовираат активно, искуствено, интердисциплинарно учење и вклучуваат локални и регионални услови. Тие вклучуваат:

- Работа во природа
- Работа на проекти
- Услужно учење
- Игри со улоги и симулации
- Групи за дискусија
- Активности засновани на стимул (фото, видео, песна, напис во весник)
- Дебати
- Студии на случај
- Рефлексивни наративи
- Критичко читање и пишување
- Мапирање на умот

ООР се залага за холистички институционален пристап кој ги вклучува сите актери во заедницата, воспоставува паралелизам помеѓу она што се учи и она што се живее и се заснова на вредностите на учество и демократија.

Кои се специфичните компетенции за ООР?
Професионалните компетенции се основни за ООР, на кој му треба содржина за да се развие. Затоа, тие сеопфатно придонесуваат за ООР, кој се стреми кон интердисциплинарен пристап и со тоа го унапредува и продлабочува ова знаење и компетентност. Компетенциите што треба да се промовираат во ООР вклучуваат:

- професионалните способности,
- генеричките компетенции, од кои некои се преклопуваат со компетенциите за ООР,
- специфични компетенции за ООР.

На тој начин, компетентноста означува и индивидуален ресурс (има компетенции) и индивидуален процес (да се биде компетентен). Тој опфаќа и артикулира лични и контекстуални ресурси кои се мобилизирани од поединец, земајќи ги предвид ограничувањата на контекстот (концепт за мотивација/ангажман).

ООР е и предуслов и двигател за одржлив развој. ООР е образовен концепт кој се применува низ сите предмети и целото училиште, но и централно во неформалната работа за деца, млади и возрасни во текот на животот. Поддржува холистички процеси на учење засновани на прашања релевантни за иднината. Користејќи рефлексивни и партиципативни методи, го промовира развојот на клучните компетенции за одржлив развој. ООР комбинира различни елементи како што се теми, компетенции, цели на учење, принципи, методи на таков начин што (младите) луѓе учат да помогнат во обликувањето на сегашноста и иднината критички и креативно во смисла на одржлив развој.

Што е добра ООР содржина?

Тематските пристапи нудат различни влезни точки за ООР. Следниве прашања за размислување може да бидат корисни:

- Како можам да ја искористам темата XY за да прикажам врска помеѓу локалните и глобалните услови и процеси?
- Како можам да се осврнам на ефектите од минатото и сегашноста врз идните генерации и да им дозволам на учесниците да развијат посакувани визии за иднината?
- Како темата може да ги прикаже еколошките, економските и социјалните димензии и нивните интеракции?

Можни полиња за содржина:

- Здравје
- Демократија и човекови права Различност и меѓукултурно разбирање
- Животна средина и природни ресурси
- Потрошувачката и економијата
- Глобален развој
- Спорт
- Детско образование и семеен живот

ООР во која возраст?

Доживотно и неформално
Доживотно учење за возрасни, млади и деца во моменти на неформално учење. Овие поставки се особено релевантни за доживотното учење. Голем дел од проектите иницирани во рамките на Декадата на ОН ќе се реализираат во областа на неформалното образование. СУДЕКУ има за цел да придонесе кон ова.

Раното детско образование
На полето на образованието во раното детство, децата треба да се запознаат со теми релевантни за иднината на разигран начин, соодветен на возраста. Часовите се ориентирани кон конкретни секојдневни искуства и области од животот на децата, врз основа на кои темите за одржлив развој се обработуваат на ниско ниво (на пр. вода, исхрана, енергија).

Училиште
Целта на имплементацијата на ООР на училиште е концептот структурно да се вкотви во наставните програми и образовните планови и во училиштето како место за учење. Во рамките на проектниот ден „Пакување“, на пример, станува возможно да се предава специјализирано знаење со теми за одржливост. Во повисоките класи, таквата врска е можна, на пример, кога се работи за различни процеси на раст. Но, исто така, темите како што се демократијата и учеството/граѓанскиот ангажман, учењето во глобални контексти, самоопределеното живеење во посредуваниот свет се дел од подлабоко разбирање на Образованието за одржлив развој на повисоко ниво.

Стручно образование
Интеграцијата на ООР во стручното образование и обука е од голема важност за да се обезбеди идната одржливост на самите компании и претпријатија. Ова ја вклучува обуката на самите обучувачи (обучување на обучувачот, обука за подигање на свеста, обука за методика), обука на специјализантите чувствителна на одржливост и долгорочно создавање на одржливи места за учење преку структурно закотвување на одржливоста во стручното образование.

Универзитетот
Од една страна, знаењето и вредностите се развиваат и се пренесуваат на универзитетите, а од друга страна се обучуваат мултипликатори, како и идни лидери и едукатори. За воспоставување на ООР, затоа е од суштинско значење концептот да се втемели во структурата на универзитетот, како и во неговата имплементација и комуникација.

Преглед:
ООР е образовен пристап кој се однесува на речиси сите актуелни општествени прашања и има за цел да го зајакне одржливиот, глобален развој: одржлив развој кој го обезбедува квалитетот на животот на сегашната генерација и во исто време им дава можност на идните генерации да го обликуваат својот живот.

5 ДЕМОКРАТИЈА

Според познатиот цитат на Абрахам Линколн (1863), демократијата е „владеење на народот, од народот, за народот“; трите дефиниции може да се разберат на следниов начин:

- „на“: моќта произлегува од народот - народот е суверена власт што ја врши или налага власта, а кој е дел од власта може да одговара од народот;
- „од“: власта се врши или од избрани претставници или со директно владеење на народот;
- „за“: власта се практикува за да им служи на интересите на народот, односно на општото добро.

Овие дефиниции може да се разберат и да се поврзат на различни начини. Политичките мислители во традицијата на Русо инсистираат на директно владеење на граѓаните (идентитет на управуваните и власта). Народот одлучува за се и не е обврзан со закон. Политичките мислители во традицијата на Лок ја нагласуваат конкуренцијата помеѓу различните интереси во плуралистичкото општество; во уставни рамки, тие мора да се договорат за одлука која му служи на општото добро.

Без разлика колку долго постои демократската традиција во една земја и како се развивала, тоа не може да се земе здраво за готово. Во секоја земја, демократијата и основното разбирање за човековите права мора постојано да се развиваат за да се одговори на предизвиците со кои се соочува секоја генерација. Секоја генерација мора да се едуцира за демократија и човекови права.

Основните елементи на модерните уставни демократии вклучуваат:

- Устав, обично во писмена форма, кој ја утврдува институционалната рамка за демократијата и во некои земји е заштитен од независен висок суд; човековите права, обично не сите, се заштитени како граѓански права;
- Човековите права се споменати во уставот и потоа се класифицирани како уставно загарантирани граѓански права. Владите кои ги потпишале конвенциите за човекови права се обврзани да ги поддржуваат правата што ги ратификувале, без разлика дали тие се експлицитно споменати во уставот;
- Еднаков правен статус на сите граѓани: Сите граѓани се подеднакво заштитени со законот преку принципот на недискриминација и мора да ги исполнуваат должностите што им ги налага законот.
- Универзално право на глас: Ова им дава право на полнолетни граѓани, мажи и жени, да гласаат за партиите и/или кандидатите на парламентарните избори. Дополнително, некои системи предвидуваат референдум или плебисцит, односно право на граѓаните да одлучуваат за одредено прашање со директно гласање;
- Граѓаните уживаат човекови права кои им обезбедуваат широк спектар на можности за учество. Тие вклучуваат слобода на медиумите од цензура и државна контрола, слобода на мислата, изразување и мирно собирање, како и правото на малцинствата и политичката опозиција да дејствуваат слободно;
- Плурализам и натпревар на интереси и политички цели: Поединечни граѓани и групи можат да формираат или да им се придружат на партии или интересни групи (лоби), невладини организации итн. за да ги промовираат своите интереси или политички цели. Постои конкуренција во промовирањето на интересите и нееднаква распределба на моќта и можностите за остварување на тие интереси;
- Собрание: телото на избраните претставници има моќ да донесува закони, односно да донесува закони кои се универзално обврзувачки. Авторитетот на парламентот се заснова на волјата на мнозинството гласачи. Во парламентарниот систем, кога мнозинството се префрла од еден на друг избор, новата влада стапува на функција. Во претседателските системи, шефот на владата, претседателот, се избира посебно со директно гласање;
- Владеење на мнозинството: мнозинството одлучува, малцинството мора да ја прифати одлуката. Уставите поставуваат ограничувања на мнозинското гласање што ги штити правата и интересите на малцинствата. Кворумот за мнозинско гласање може да варира во зависност од прашањето - на пример, две третини за уставните амандмани;
- Проверки и рамнотежи: Демократиите комбинираат два принципа: Моќта за употреба на сила е на државата, што е еднакво на „разоружување на граѓаните“. Меѓутоа, за да се спречи моќта на силата да се претвори во автократско или диктаторско владеење, сите демократски системи обезбедуваат проверки и рамнотежи. Класичниот модел ја дели државната власт на законодавна, извршна и јурисдикција (хоризонтална димензија); многу системи даваат дополнителни одредби: дводомен систем за законодавниот дом и федералната или кантоналната автономија, што одговара на дополнителна вертикална димензија на проверки и рамнотежи (како во Швајцарија, САД или Германија);
- Привремени овластувања: Друго средство за проверка на моќта е да се делегира само на одреден временски период. Секој избор го има овој ефект, а во некои случаи вкупното времетраење на мандатот може да биде ограничено, како во случајот со американскиот претседател кој треба да се повлече по два четиригодишни мандати. Во антички Рим, конзулите биле назначени во тандем и ја напуштиле функцијата по една година. антички Рим, конзулите биле назначени во тандем и ја напуштиле функцијата по една година.

Демократијата се заснова на нормите и принципите на човековите права. Човековите права понекогаш се погрешно сфатени како систем во кој поединците уживаат целосна слобода. Сепак, тоа не е случај. Човековите права ги признаваат индивидуалните права и слободи кои се својствени за човек. Сепак, овие права не се апсолутни. Мора да се почитуваат и правата на другите, а понекогаш има конфликти меѓу правата. Демократските процеси помагаат да се создадат процедури кои ја промовираат слободата на луѓето, но и поставуваат неопходни граници. За да им се даде можност на сите (на пример во група) да го изразат своето мислење, правото на збор е рационализирано, можеби доста строго. Од истата причина, времето за говор е ограничено во парламентарните дебати или ТВ-ток-шоуа.

Многу правила на патот ја ограничуваат нашата слобода на движење: ограничувања на брзината во градот, застанување на црвено светло итн. Овие правила, се разбира, служат за заштита на животот и здравјето на луѓето.

Демократијата им дава на луѓето, а исто така и на поединецот повеќе слобода од кој било друг систем на владеење - под услов да биде вградена во поредок, т.е. институционална рамка, и да се спроведе како таква. За да функционира добро, демократијата зависи од силна држава која го применува владеењето на правото и постигнува прифатено ниво на дистрибутивна правда. Слаба држава или владеење на правото значи дека владата не е во состојба да ја спроведе својата уставна рамка и закони.

Јаки и слаби страни на демократијата

Општо земено, различните типови на демократии споделуваат некои заеднички силни и слаби страни, вклучувајќи го и следново.
а. Јаки страни на демократиите

- Демократијата обезбедува рамка и средства за цивилизирано, ненасилно решавање на конфликти; динамиката на конфликтот и плурализмот го поддржуваат решавањето на проблемите.

- Демократиите се „силни пацифисти“ - и во нивните општества и во меѓународната политика.

- Демократијата е единствениот систем кој овозможува размена на политичко лидерство без промена на системот на владеење.

- Демократиите се заедници за учење кои можат да толерираат човечка грешка. Заедничкото добро се дефинира преку преговарање, а не наметнато од автократската власт.

- Човековите права ги зајакнуваат демократиите преку обезбедување нормативна рамка за политичките процеси засновани на човечкото достоинство. Со ратификување на договорите за човекови права, владата може да им даде „ветувања“ на своите граѓани кои ги поддржуваат личните слободи и другите права.

б. Проблеми и слабости

- Партиите и политичарите имаат тенденција да жртвуваат долгорочни цели за изборен успех. Демократиите создаваат стимулации за кусогледи политички одлуки, на пример, на сметка на животната средина или подоцнежните генерации („мешање“).

- Влада за народ е влада во границите на национална држава. Зголемување на глобалната меѓузависност, на пр. во економските и еколошките случувања, ја ограничува сферата на влијание на демократското одлучување во една национална држава.

Заклучоци

Демократиите зависат од своите граѓани да ги развијат своите силни страни и да ги контролираат своите слабости. Демократиите се софистицирани системи кои зависат од активното учество и поддршка на нивните граѓани - став на информирана и критичка лојалност; како што вели Винстон Черчил (1947): „Демократијата е најлошата форма на владеење, освен сите други форми кои биле испробани од време на време“.

И во етаблираните и во младите демократски држави, градењето демократија во формални и девет-формални услови одлучувачки придонесува за политичката култура во која демократиите мора да бидат вкоренети за да напредуваат и опстојуваат.

6 ДЕМОКРАТСКА КУЛТУРА

Со Референтната рамка на компетенции за демократска култура (RFCDC), Советот на Европа објави концепт кој обезбедува систематски пристап за обликување на активно учество во сложени и разновидни демократски општества. Јадрото на рамката е модел од 20 компетенции што граѓаните треба да ги стекнат за активно и ефективно да учествуваат во сите аспекти во едно демократско општество. Покрај моделот на компетентност, рамката обезбедува збир на дескриптори за секоја од овие компетенции и различни документи за насоки кои се однесуваат на клучните области и аспекти на реализација.

RFCDC е водечки проект на образовната политика во Советот на Европа. Поддржан од земјите-членки од самиот почеток, развојот на RFCDC беше проследен со високи аспирации и амбиции. По децении во кои меѓународната образовна политика беше доминирана од ориентацијата на пазарот на трудот, конкурентноста и приоритизирањето на мерливите „тешки вештини“, рамката беше развиена за поддршка на креаторите на политиките и сите други актери во европските образовни системи да се фокусираат на активно граѓанство. Крајната цел на рамката е да го стави демократското граѓанство на агендата на образовната политика и да му даде врвен приоритет во образовните системи.

Моделот на компетентност - „пеперутката“ и дескрипторите.

Основниот елемент на рамката е модел на компетентност, кој се состои од 20 компоненти во четири различни области: вредности, ставови, вештини и знаење и критичко разбирање. Терминот „компетенции“ (множина) се користи во рамката за да се однесува на специфичните психолошки ресурси (специфичните вредности, ставови, вештини, знаење и разбирање) кои се мобилизирани и распоредени за да се вклучат во компетентно однесување. Следствено. „компетентноста“ како холистички концепт се состои од избор, активирање и организирање на „компетентности“ и примена на овие компетенции на координиран, адаптивен и динамичен начин на конкретни ситуации.

Ако некое лице треба да дејствува компетентно во ситуации со познати или непознати предизвици, неопходна е интеракција на вештини, знаења, ставови и вредности. Ваквото разбирање на демократските процеси како динамични и процесуалности подразбира дека учениците треба да искусат и активно да учествуваат во различни ситуации во кои се користи целиот опсег од 20-те компетенции за да се активираат различните кластери на компетенции. Како што беше споменато погоре, целта на RFCDC е да овозможи посистематски и похолистичен фокус на компетенциите за демократска култура во педагошката практика. Комплетот од 135 клучни дескриптори се алатка за планирање и дијагностика за да се идентификува колку е компетентен, се однесувал и дејствувал или кои компетенции сака да ги научи, практикува и користи дополнително.

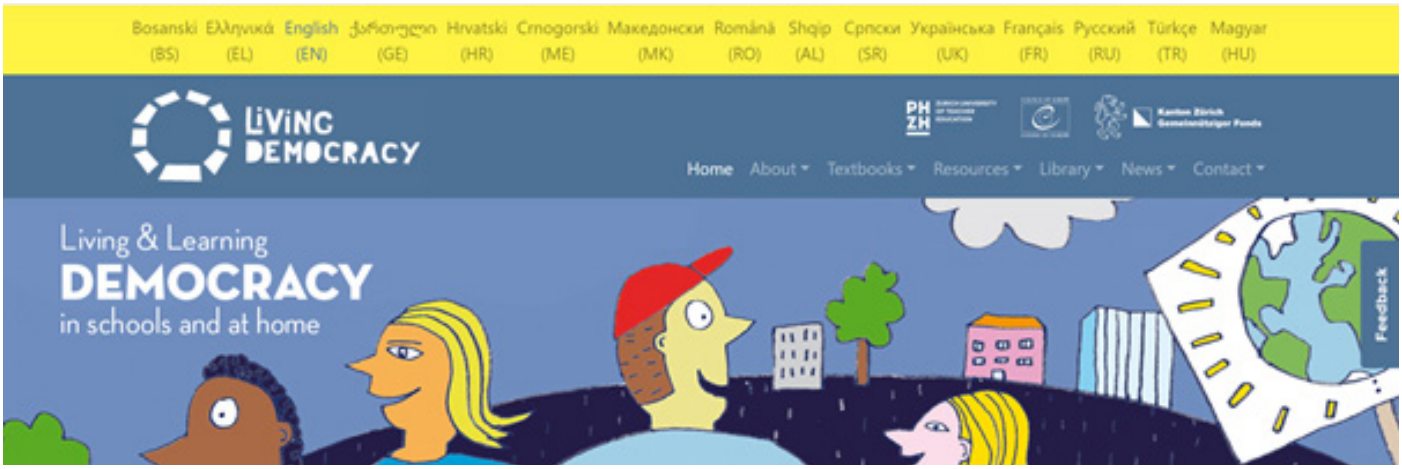

7 LIVING-DEMOCRACY.COM

Living-democarcy.com: Интерактивна веб-страница со материјали за образование за демократија
Веб-страницата „Жива демократија“ е единствен образовен ресурс, достапен на повеќе јазици, чија цел е да ги промовира демократијата и човековите права без дополнителни трошоци за корисникот. Едукативните материјали се подготвени од едукатори од различни земји и се одобрени од националните власти и Советот на Европа.

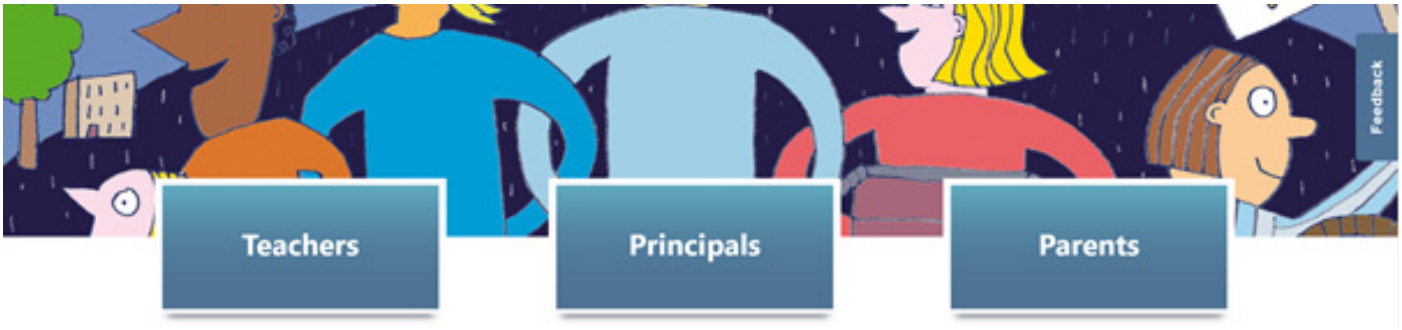
Принципот на наставниот материјал на веб-страницата се заснова на идејата дека Образованието за демократија и човекови права им овозможува на учениците да имаат активна улога во училиштето и нивната животна средина, ги овластува наставниците, ги поддржува училишните водачи и обезбедува насоки за родителите во нивниот секојдневен живот со децата.

Пристапот лесен за корисниците овозможува лесно прелистување по тема и по клучен збор.
Веб-страницата www.living-democracy.com обезбедува ресурси за наставниците, учениците, директорите и родителите.

Демократското образование делува на три нивоа:

- Училница – како мал колектив кој обезбедува многу можности за први искуства во демократското образование.
- Училиште – како проширена заедница.
- Општество – каде децата и тинејџерите доживуваат што значи учество преку одбрана на нивните интереси надвор од училиштето.

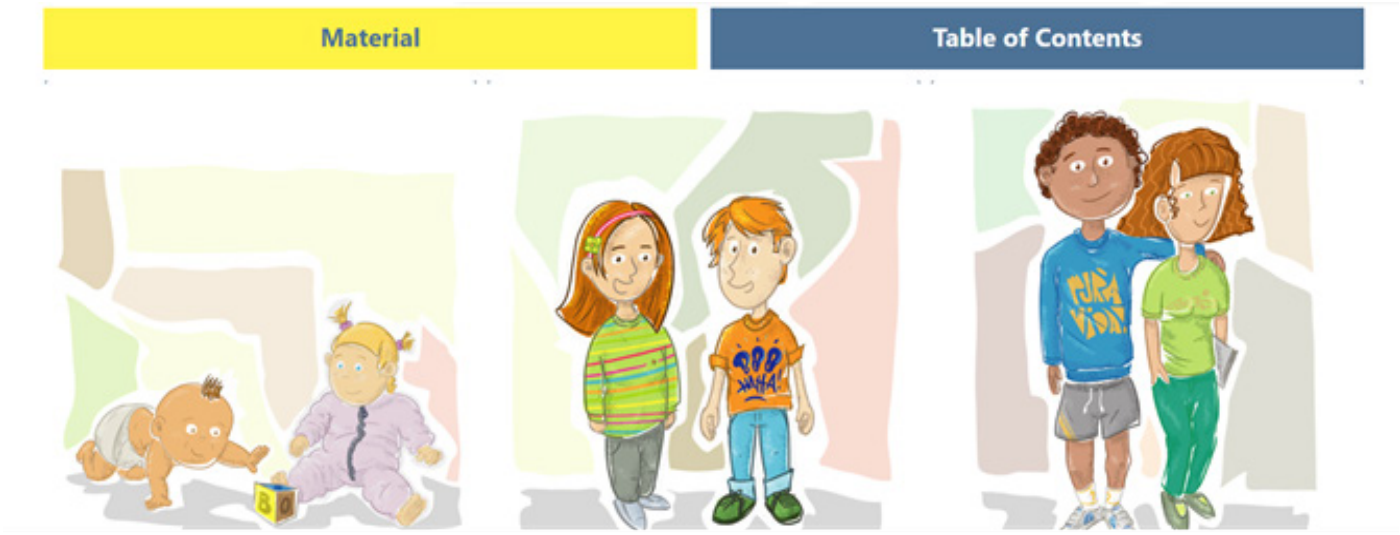
Наставните материјали за Демократија и Образование за човекови права понудени на веб-страницата „Living Democracy“ имаат за цел да го поддржат процесот на учење и да ги научат учениците на потребната содржина, истовремено обезбедувајќи методски и компетенции за одлучување. Посебни делови од веб-страницата се фокусираат на надлежностите на директорите во демократското управување со училиштата и зајакнувањето на родителите.

Веб-страницата е централен елемент на проектот IPE „Жива демократија“, поддржан од Владата на кантонот Цирих, Швајцарија. Проектот има за цел да обучи наставници, директори и родители во сите земји членки на Советот на Европа и пошироко.

8 ДЕЛ Б: МАТЕРИЈАЛИ ЗА РОДИТЕЛИ
ЖИВЕЕЊЕ ВО ДЕМОКРАТИЈА ЗА РОДИТЕЛИ

Во соработка со експерти од различни земји на Советот на Европа, креирана е веб-страница за демократија под раководство на ПХ Цирих, која на наставниците, директорите и родителите многу конкретно им покажува како може да изгледаат демократското дејствување и учење во секојдневниот живот. Овде накратко го претставуваме делот од веб-страницата што е конкретно наменет за родителите и кој централно се занимава со прашања за демократска и партиципативна комуникација помеѓу децата од различни возрасти и нивните родители.
Различни ситуации се појдовни точки за дискусија и развој на заеднички решенија: Најстарото дете во семејството ќе избере кариера и нема поим која професија може да и одговара. На училиште во последно време се почесто има повратни информации за незавршените домашни задачи на синот, а најмалото дете во семејството редовно прави проблеми при купувањето кога неговите омилени бисквити не завршуваат во количката. Дали ви звучат познато овие ситуации? Дали понекогаш чувствувате дека треба да барате нови начини за разговор со вашите деца?

Веб-страницата living-democracy.com нуди различни совети и трикови за секојдневниот живот со деца од различна возраст. Покрај тоа, веб-страницата дава совети за воспитување деца кои особено промовираат демократско размислување, дејствување и комуникација. Само оние кои ја доживуваат демократската комуникација и демократското дејствување во секојдневниот живот можат самите да развијат демократски став и да практикуваат демократска комуникација и демократско дејствување.
За мали деца (1-3 години), деца (4-12 години) и адолесценти (13-18 години) постојат различни ситуации во секојдневниот живот кои можат да бидат предизвик за родителите, на пр. Чистење по малите деца, практикување манири на маса со најмладите, правење домашни задачи, регулирање на употребата на медиумите од страна на адолесцентите и сексуално образование: Како да зборувам за ова со децата и адолесцентите? Пристапот кон различните теми е секогаш приближно ист и се заснова на принципот „учење базирано на проблеми“. Забавен цртан филм со опис ја воведува темата и проблемот (или проблематичното однесување) е разјаснет. Сега корисникот се соочува со прашањето: „Како би реагирале вие како родител? Следуваат помали цртани цртежи, кои прикажуваат различен начин на кој родителите би можеле да реагираат. Корисникот ја избира реакцијата што најмногу одговара

на неговата реакција во оваа ситуација и кликнува на сликата. Сега се дискутираат предностите и можните недостатоци на оваа реакција: Дали оваа реакција ќе го реши проблемот? Како ќе продолжи ситуацијата? Како се чувствува детето? Како се чувствува возрасниот? Дали ситуацијата ќе се промени? Овие и слични прашања за размислување го водат оценувањето на одговорот на возрасното лице.

Следниот чекор е да се идентификуваат алтернативни активности кои можат да помогнат да се реши проблемот. Овде, современите педагошки теории и пристапи (како што се испраќање јас-пораки, ненасилна и отворена комуникација) се поврзани со конкретната ситуација. Сепак, корисникот не само што има можност теоретски да научи за алтернативните начини на дејствување, туку и се охрабрува да ги практикува овие нови начини на комуникација во пракса со помош на соодветни вежби. Некои вежби може и треба да се интегрираат директно во секојдневниот живот, како што е филтрирање на деструктивни пораки од сопствениот стил на комуникација на родителите. Затоа што сопственото однесување може да се смени само ако претходно практично се набљудува и се признае. Оваа акција ја прави апстрактната теорија опиплива и ја трансформира во непосредно, ново знаење за постапките на родителите. Новите модели на дејствување или предлози за разговор не се релевантни само во избраните, примерни ситуации, туку можат веднаш да се пренесат и во други предизвикувачки родителски ситуации дома.

Некои од предложените комуникациски стратегии може да изгледаат непознати, ако не и чудни и несоодветни, но обидот за нешто ново е често единствениот начин да се надминат проблемите и да се постигне напредок. Имајќи го ова на ум, ве охрабруваме да се вклучите во овој експеримент! Најмалку вреди да се проба ако се обидувате да се справите со проблемите со родителството!

Се надеваме дека вкоренетите конфликти и ситуации со навидум непремостлив стрес може да се преиспитаат и повторно да се проценат со помош на родителските и комуникациските стратегии што ги составивме. Ако ги вклучите овие стратегии како пристапи до решенија во вашето секојдневно родителство, вие и вашите деца ќе можете да го доживеете ова време заедно како квалитетни моменти кои се важни за возбудливото патување на растење во демократско општество.

9 УЧИМЕ ОД ВРСНИЦИТЕ

Откривањето како учат возрасните и младите (младите возрасни) е сè поважен потфат. Тоа е затоа што брзото менување на животниот стил, еколошките ситуации и економските системи ги принудуваат сите луѓе да останат доживотни ученици. Но, како возрасните учат најдобро? Што треба да знаеме кога се занимаваме со образование на возрасни?

Четири принципи на учење на возрасни можат да помогнат во планирањето и евалуацијата:

1. Возрасните и младите се најзаинтересирани за учење на предмети кои имаат непосредна важност и влијание врз нивната работа или личен живот.
2. Возрасните треба да бидат вклучени во планирањето и оценувањето на нивното учење.
3. Искуствата (вклучувајќи ги и грешките) ја формираат основата за активностите за учење.
4. Учењето на возрасните е насочено кон проблем, а не кон содржина.

За да биде ефективна, секоја иницијатива за обука мора да ги земе предвид овие принципи. Затоа, групите за учење од колеги се засноваат и ги исполнуваат овие четири принципи.

Непосредна важност

Принцип бр. 1: Ефективното учење за возрасни има непосредна важност и влијание. (Млади) Возрасните сакаат да научат како да решат непосреден проблем што го имаат во работата или секојдневниот живот. Затоа, образованието секогаш мора да биде насочено кон сопствената животна ситуација на учесниците, па дури и пожелно е учесниците да зборуваат за себе и да се фокусираат на сопствените проблеми и прашања.

Само-режија

Принцип бр. 2: Ефективното учење за возрасни е самонасочено. Возрасните лесно преземаат одговорност за нивните одлуки за учење. Групите за учење од врсници се самонасочени. Самите родители ги идентификуваат своите потреби за учење врз основа на предизвик во нивното семејство со кој не се справиле. Овие прашања и проблеми ја водат структурираната дискусија на темата. Учесниците исто така сами ги избираат знаењата и вештините што сакаат да ги усвојат и применат.

Градење на искуство

Принцип бр. 3: Ефективното учење за возрасни се надоврзува на искуството. Возрасните имаат богато искуствено знаење. Тие треба да го споделат своето знаење за да можат да го надградат. Во вистинското опкружување, и возрасните можат да учат едни од други. Првата сесија на групата за учење од врсници започнува со членовите кои идентификуваат, анализираат и дискутираат каде згрешиле или лошо решиле некој предизвик во семејството. Ова ја формира основата за последователна дискусија за причините за проблемот и алтернативните стратегии за негово решавање.

Сосредоточеност на проблеми

Принцип бр. 4: Учењето на возрасните е насочено кон проблеми. Возрасните претпочитаат да се фокусираат на одредена тема или вештина. Групата за учење од врсници, како што е опишано погоре, се фокусира на активно решавање проблеми преку идентификување и анализа на алтернативни стратегии. Експериментирање со различна стратегија за решавање на проблемот во времето помеѓу сесиите; а размислувањето и одлучувањето за прилагодувањето на однесувањето може да се вклучи во следната сесија.

Група за учење од врсници: *Групата за учење од врсници изградена врз овие принципи за учење на возрасни е одлична лабораторија за решавање проблеми и испробување на нови техники за справување со критичните предизвици во семејството (но и на работа, во клубови, во политика итн.).*

10 ДЕМОКРАТСКО ВОСПИТУВАЊЕ

СУДЕКУ е кратенката за трите централни елементи на проектот: Одржливост, Демократија, Култура на демократија. Што се подразбира под култура на демократија во контекст на образованието и водење на децата и младите во зрелоста? Каков ефект има врз мојот образовен стил кога знам дека моите деца треба да бидат одговорни учесници во отворена демократија? Централното прашање, значи, е кои се последиците од образованието на децата во едно демократско општество? Па, како што знаеме, демократијата значи дека моќта се дели. Не треба да владее еден, не неколку, туку сите. Ова се однесува на заедницата, како и на семејството. Во патријархалното семејство владее само една личност. Сите други треба да се покорат. Неограничената автократија која ги лишува граѓаните од нивната политичка слобода, античките филозофи ја сметале за осуда како тиранина. За семејството, пак, тоа го бараа истите филозофи. Политичката слобода го вклучува правото да одлучува за себе. Само кога тоа е загарантирано за секој граѓанин, власта произлегува од народот, од „демосот". За разлика од сите други форми на политичко владеење, демократијата е единствената во која практикувањето на власта е врзано за согласност и учество на поданиците. Во античката демократија тоа се правело преку големи собранија на кои секој машки граѓанин имал право да зборува и да гласа. Во семејството, пак, само еден маж имал право да одлучува за сите членови. Немаше собрание. Во директната демократија на антиката, независноста на секој поединечен граѓанин требаше да се спроведува. Домашните услови на оваа автономија се состоеле од патријархална автократија. Правото на јавно говорење во собранието и овластувањето да се повикуваат истрелите приватно дома беа директно поврзани.

И во претставничката демократија народот треба да владее со себе. Владата ја избира народот и треба да ја изрази својата мнозинска волја. Но, дури и оние чии мислења не се согласуваат со мнозинството, не треба да го доживуваат владеењето на избраната влада како туѓо. Сите мислења треба да бидат застапени во парламентот за секој да може да ја препознае нивната демократска застапеност. Опозицијата како можна идна влада секогаш има удел во актуелната власт. Пратениците назначени од изборните единици треба да го претставуваат целокупното население, мажи и жени од сите сфери и професии. По стекнувањето на правото на глас, жените почнаа соодветно да се претставуваат себеси, не само преку демократско учество туку и преку демократизација на семејството. Учеството во јавната сфера значеше и збор во приватниот дом. Еднаквоста се зголеми, а вработливоста, слободниот избор и заедничкиот интерес за детето станаа репрезентативни прашања за семејствата, како што се и денес. Со други зборови: Соочени сме со фактот дека и децата мора да бидат застапени. Зашто тие се дел од „демосот" исто како и мажите и жените.

Со векови, послушноста кон семејството се сметаше за највисока образовна цел. Многу беше ценето да се биде посветен не само на родителите туку и на целото семејство. Ова беше особено точно кога децата пораснаа и имаа свои деца. Ова беше за да се осигура дека децата ги исполнуваат стандардите на нивните родители, и во однос на нивното наследство и во однос на нивната грижа. Интересите беа насочени кон заедницата, а не кон поединецот. Љубовта и наклонетоста не беа јавно прикажани. Главниот фокус на семејствата беше да ги воспитуваат децата за да успеат во работата и да ги задржат семејните вредности и богатство. Семејството секогаш вклучувало неколку генерации и се состоело од голем број роднини. Ова сè уште е случај во многу култури денес. Припадноста кон сопственото семејство, што често е единствената неопходна заштита и поддршка за поединецот, обично е посилна од врските со заедницата и нејзините институции. Важните позиции по можност им се даваат на роднините. Непотизмот е дел од секојдневието.

И тоа во никој случај не е точно само на повисоките нивоа, туку секаде каде што врските со сопственото семејство се посилни од правилата на заедницата. Дури и во демократиите кои постојат долго време, сè уште има многу влијателни семејства во кои е концентрирана политичката и финансиската моќ. Оваа тенденција може да се следи уште во антиката, кога една од главните задачи на демократското владеење беше да се намали политичкото влијание на многудетните семејства. Демократијата мораше да се наметне не само против тиранијата, туку пред сè против владеењето на благородништвото. За да не може да се пренесуваат канцеларии од еден на друг роднина, тие се доделуваа со ждрепка. Во државата не требаше да доминираат големи семејства и нивните политички сојузници, како што беше случајот во европската наследна монархија до модерното време. Без независност на децата, многудетните семејства формираат политичка моќ што е неспоива со демократијата. Прекинувањето на синџирот од генерација на генерација е еден од егзистенцијалните услови на демократијата.

11 СУДЕКУ ГРУПИ ЗА РОДИТЕЛСКА ЗАЕДНИЦА

Како родител, секојдневниот живот понекогаш може да биде стресен и поразителен. Одличен начин да се поврзете со другите родители и да се поддржувате едни со други е да се приклучите на заедницата на родители на СУДЕКУ. Родителска заедница е група родители кои се среќаваат лично за да разменат искуства, да споделат идеи и да создадат кохезија.
Родителската заедница им овозможува на родителите да ги споделат своите искуства и да учат од искуствата на другите. Тоа е одличен начин да се поддржувате и охрабрувате еден со друг. На овој начин можете да се идентификувате со други родители кои минуваат низ слични предизвици во родителството. Родителската заедница, исто така, може да помогне да се намали изолацијата што ја доживуваат многу родители, особено ако имаат дете кое има посебни потреби или ако тие лично минуваат низ фаза на предизвик.

Што е родителска заедница СУДЕКУ?

Во принцип, секој состанок е жива група и се случува нешто слично: неколку луѓе се собираат и разговараат за тема што ја интересира групата. Целта е размена на идеи и меѓусебна поддршка. Целта е да се дознаат ставовите и мислењата на другите родители и да се учи еден од друг. За таа цел, водачот на дискусија ја иницира дискусијата со однапред одредена или заеднички одредена тема за родителство; идеално, учесниците самостојно придонесуваат во групната дискусија, без потреба од некој посебен понатамошен поттик.

Пет фази на успешен родителски состанок на заедницата SUDECU

1 фаза: Подготовка

Како и кај структурираното интервју, лидерот на дискусијата мора однапред да размисли за упатството. Кое е вистинското прашање на кое треба да одговори групната дискусија? Кои пречки може да се појават и како ќе реагирате на нив? Од овие размислувања, го извлекувате основниот стимул кој подоцна ќе ги поттикне учесниците да се вклучат во дискусија.

Фаза 2: Кој е во групата?

Присутните родители се основни за групната дискусија. Одлучувачки критериуми може да вклучуваат возраст, пол, образование, статус и социјална припадност. Во зависност од тоа кој припаѓа на групата родители, тоа ќе влијае на резултатите од дискусијата. Затоа е важно однапред да се размислува за соодветната целна група. На пример, ако групата е прилично хомогена, дискусијата ќе резултира со потврдување на постоечкото групно мислење. Доколку групата е похетерогена, треба да се очекуваат различни мислења и гледишта.

3 фаза: Стимул

Водачот на дискусијата ги поздравува учесниците и потоа обезбедува таканаречен основен стимул за дискусијата: ова може да се состои од текстуален пасус, филмска секвенца, отворено прашање или провокативна изјава. Важно е да се запознаете со материјалите на веб-страницата на живеење-демократија и да ги користите. Од една страна, ова служи за воведување на темата. Од друга страна, исто така, ја поттикнува групната дискусија преку начинот на кој таа е организирана.

4-та фаза: Слободна дискусија

Идеално, основниот стимул води во слободна групна дискусија, односно родителите разговараат меѓу себе на сличен начин како во секојдневната ситуација за нивното искуство на избраната тема. Водачот на дискусија внимателно ја следи дискусијата, но не дава свој придонес. Тој ја модерира дискусијата, на пример со тоа што се грижи учесниците да добијат шанса да зборуваат кога има прекини. Можеби ќе биде неопходно претходно да се одлучи дали семејството или родителот треба да заземат централно место со своето искуство и да им се даде време да го споделат својот пример. Овде е многу важно да не се работи за успешни приказни! На луѓето треба да им се дозволи да поставуваат прашања и да ги признаат тешкотиите. Само кога оваа искреност е присутна во групата, таа станува развојна група.

5-та фаза: Мета-дискусија

Во оваа фаза, учесниците во групната дискусија можат да дадат повратна информација за тоа како ја сфатиле дискусијата. Потоа следи заедничка евалуација. Што научивме, што слушнавме? Што би сакал да пробам? Кога ќе се сретнеме повторно и која тема би можела да биде корисна? Заедно ја гледаме веб-страницата на живеење-демократија и се инспирираме.

Осум правила за водење групни дискусии

Секој кој ја презема улогата на водечки родителски групи за дискусија може да има корист од испробаните и проверени совети:

1. Извршете подготвителна работа
Подгответе ја веб-страницата Living Democracy, разјаснете ја темата, бидете јасни за вашата улога, размислете повторно низ процесот. Ако сте добро подготвени, ќе им помогнете и да го напуштат состанокот добро информирани и задоволни. Оваа точка е всушност прашање на разбирање - а сепак толку често се игнорира.

2. Бидете на време
Недостатокот на време е симбол на моќ и статус. Сепак, ако доцните доцните, треба да се извините пред да кажете нешто друго - многу лош почеток на секој состанок. Како модератор, секогаш блескајте со точност - секогаш.

3. Обратете им се на сите родители
Секогаш кога ќе почнете да зборувате, прво свртете се кон личноста што седи најдалеку од вас. Ова автоматски гарантира дека не зборувате премногу тивко. Ако потоа ги погледнете сите еднаш и имате преглед на целата соба, сите ќе знаат дека никој не може да се скрие овде или да разговара со луѓето до нив. Затоа што: ги вклучувате сите - забележливо и видливо.

4. Поставувајте прашања
Внесете многу љубопитност на состанокот. Отворените прашања и системските прашања помагаат да се поттикне дискусија, да се генерира интеракција и да се води разговорот. Како што знаете, можете да ги активирате неволните родители така што ќе им се обратите конкретно или ќе ги повикате на одговорност.

5. Толерирајте мислења
Мислењата го збогатуваат состанокот. Групната дискусија е таму токму за да се промовира размената на идеи. За жал, некои луѓе го мешаат ова со „да се биде во право“ и го сметаат за навреда различното (можеби дури и подобро образложено) искуство од нивното. Тука треба да интервенирате и да нагласите дека се работи за предметното прашање. Личните напади, опсежните критики и полемики се табу и мора веднаш да се укорат. Во спротивно нема да има групна дискусија.

6. Пакет резултати
За да се осигурате дека групната дискусија нема да излезе од контрола и да ја задржи својата централна тема, треба од време на време да ги сумирате (претходните) главни аргументи накратко и концизно. Привремените резултати помагаат да се обезбеди подобар преглед. Но, внимавајте: ако го претставите ова како конечен резултат, дискусијата е завршена. Нагласете ги различните искуства на индивидуалните родители и повторно поттикнете ја групната дискусија. На крајот, треба да се заблагодарите на сите за дискусиите.

Внимание! Типови на личности во групи!

Во групна дискусија, може да наидете на типови на личности кои претставуваат различни предизвици. Како водач на дискусијата, треба однапред да размислите за тоа какви тешкотии би можеле да се појават и како можете професионално да се справите со нив за состанокот и групната дискусија да не заземат свој живот.

Трите најчести типови:

Лидерот

Веројатно би сакал да биде шеф, се грижи за учесниците и мисли многу за себе. Тој одлучува, дури и ги надминува другите ако е потребно. Има голема самодоверба и го користи своето присуство како портпарол. Тој ги поддржува послабите учесници, но сепак ја кажува својата позиција на доминантен начин доколку некој се сомнева во тоа. Тој може да биде добредојдена поддршка за водачот на состанокот бидејќи е доверлив и презема одговорност. Сепак, тој може да стане и конкурент ако лидерот на групната дискусија покаже слабост.

Сомнежливиот

Оваа личност е одговорна за аналитичкото. Оние со сомнеж се помалку прагматични, но сакаат теории. Тие го посветуваат своето целосно внимание на какви било проблеми или ризици. За жал, тоа е случај и кога се потребни брзи одлуки. Да, тоа може да биде досадно. Но, постои и одредена доза на претпазливост и песимистите можат да спречат одредена еуфорија и преоптимизам и на тој начин да спречат поголема штета. Меѓутоа, бидејќи тие ретко дејствуваат на начин ориентиран кон решение и претпочитаат да ја играат улогата на паметен критичар, треба редовно да се забавуваат и да се сметаат за одговорни: Во ред е да се укаже на проблемите - се додека вие исто така размислувате конструктивно за тоа како да ги реши.

Комичарот

Комичарот или кловнот, исто така, редовно се појавува во групните дискусии. Комичарот е помалку заинтересиран за технички работи. Наместо тоа, тој се обидува да ја заживее групата со своите шеги и природно ужива во вниманието што го добива. Хуморот може да одблокира некои работи. Меѓутоа, ако џокерот претера, состанокот брзо станува шега - а на лидерот му е тешко да го одржува разговорот на вистинскиот пат. Затоа, не треба едноставно да му дозволите на комичарот да го направи своето. Смеењето е во ред - но и нагласете ја сериозноста на проблемот или темата. Овде што се сомнева може да биде вреден сојузник.

12 СЕМЕЈНИ ПРОЕКТИ

Со своите идеи и пристапи, СУДЕКУ го поддржува заедничкиот живот во семејства, а со тоа и квалитетот на времето поминато заедно, бидејќи менталното и физичкото здравје се суштински поврзани со заедничките искуства во семејството и соседството. Меѓутоа, само во последните сто години се зборува за феномен кој денес ги одредува нашите животи на многу различни начини: слободното време. Пред само неколку децении животот го одредуваа надворешните ограничувања и пред се работата. Само со скратувањето на работното време, зголемувањето на просперитетот и соодветните понуди темата за слободно време го доби значењето што го има денес. Во нашиот проект СУДЕКУ, сакаме заедно да ги адресираме прашањата за активното слободно време, покрај предлозите кои се однесуваат на родителските прашања и взаемната помош од родител до родител, бидејќи за повеќето семејства, слободното време обезбедува простор за активности, искуства и авантури. не може да има во други области од животот. Слободното време не е насочено кон обезбедување егзистенција, туку кон подобрување на квалитетот на животот и е важен елемент во културата на демократијата. Иако знаеме дека многу родители (и деца) имаат многу свои идеи, на овој текст прикачуваме листа на можни активности во слободното време кои можат да бидат поддршка за забава, доживување заеднички искуства, заедничка работа на проект и учење или вежбање, демократски вештини во процесот.
Во чисто квантитативна смисла, слободните активности се една од најважните области во семејството, покрај заедничките оброци и разговори. Меѓутоа, поради различните временски структури диктирани од училиштето, работата или хобито, времето на располагање заедно е ограничено. Во текот на неделата, често мора да се придржувате до прецизен распоред за се да функционира. Ова не ги остава ни 4 до 5 часа слободно време што во просек ги има возрасен. Покрај тоа, често има конфликтни интереси за тоа како треба да се организира слободното време и времето заедно.
Помалите деца сакаат да искусат нешто заедно со своите родители. Тие сакаат да играат, да пливаат, да возат велосипед и да вежбаат. Тие очекуваат нивните родители да одвојат време за да бидат со нив. На децата им требаат слободни простори за играње со други кои не се закажани со градинка, спортски клубови, музичко училиште и компјутери. Онаму каде што недостигаат овие места за играње во соседството, мора да се направат соодветни одредби. Учениците веќе почнуваат да излегуваат од дома за да одат кај пријатели, младински групи и спортски клубови. Им требаат врсници, иако сè уште сакаат да прават работи со своите родители ако се доволно интересни.
Сепак, на родителите им треба слободно време и за себе. Вработениот родител можеби бара да помине време со семејството во овој период, што ретко може да го искусат поради нивната работа. Родителот кој е секој ден дома и ги има децата околу себе во голем дел од денот, можеби ќе сака да се одмори од семејството во слободното време. Ова може да доведе до конфликти околу соодветната организација на драгоценото време заедно. Ова важи и за семејните празници, кои често се предмет на претерани очекувања во однос на разговор, хармонија и заедништво.

Дали постои такво нешто како „култура на семејно слободно време“ и како се манифестира? Децата растат во семејството во одредена средина која силно се карактеризира со слободни активности. Започнува со културата на исхрана и продолжува со хоби, дружење, музика, занимавање со медиуми, екскурзии и патувања. Децата првично учат од примерот на нивните родители, а подоцна развиваат свој „стил на одмор“ откако ќе излезат од дома.

Широк спектар на активности за одмор се разви околу обичаите и традициите. Семејствата слават државни празници, родендени, годишнини од свадби и семејни фестивали. Градовите и општините организираат градски фестивали и саеми кои се засноваат на мноштво традиции. Зошто луѓето копнеат по такви традиции? Циклусите како дневната рутина, неделниот распоред или годишните времиња им обезбедуваат на луѓето сигурност и ориентација во постојано менување на околината преку повторување на истите форми и содржини. Овој ритам во животот им е потребен на децата, но и на возрасните.

Десет правила за заедничко организирање на слободното време:

1. Не бидете вклучени/активни по цело време; исклучете се еднаш.
2. Не ги бркајте постојано трендовите кои брзо се менуваат.
3. Купете го само она што навистина го сакате и вашата благосостојба направете ја да биде најважен критериум при купување.
4. Не обидувајте се постојано да го подобрувате вашиот животен стандард и не го поврзувајте со квалитетот на животот.
5. Научете да ги пуштите нештата, односно ослободете се од вишокот. Подобро е да пропуштите нешто еднаш отколку секогаш да бидете присутни во се.
6. Не правете ништо на сметка на другите или на сметка на идните генерации.
7. Не ги остварувајте сите ваши соништа; чувајте ги вашите неисполнети желби.
8. Избегнувајте ги понудите за купување ако се повеќе стресни отколку забавни.
9. Повторно научете да правите една работа во едно време.
10. Уживајте по мерка, за да уживате подолго.

Како што споменавме погоре, еве 30 предлози за можни активности во слободното време кои ќе помогнат во развојот на демократска семејна заедница. Тие се поделени во 7 категории и имаат за цел да дадат идеја за тоа колку различно може да биде времето поминато заедно. Иако децата сакаат да бидат слушнати и да имаат право да дадат свој став, тие обично не очекуваат сè да се спроведе токму онака како што тие го замислуваат. Тие сфаќаат, па дури и сакаат нивните родители да бидат тие што ќе ги донесат конечните одлуки и ќе ја сносат одговорноста. Овие очекувања се совпаѓаат со нивните искуства од секојдневните одлуки, како на пример што да прават за време на викендот. И овде родителите ги носат одлуките, но децата природно сакаат да кажат и да дадат свој придонес. Меѓутоа, кога станува збор за заеднички проекти и активности, важно е возрасните да вежбаат и да им дозволат на своите деца да слушаат и да бидат вклучени. Само оние кои можат да практикуваат независност и им е дозволено да прават грешки ќе станат независни.

30 SUNCECU -АКТИВНОСТИ ЗА РОДИТЕЛИ

Сценарија за играње улоги
1. Цртежи: Ти зборуваш со мене - Јас зборувам со тебе
2. Создавање костими за Ноќта на вештерките
3. Измислување смешна песна за нас самите
4. Организирање корпа за пикник и залихи - сменети улоги

Табла со визуелни идеи за родители и деца / тинејџери
5. Размислете и разговарајте за визијата за сопственото семејство врз основа на списание, видео, примерок од книги
6. Креирање временска табела за семејни активности за една недела
7. Планирање на патување - заедно пишување на временската рамка
8. Ајде да направиме ручек заедно
9. До перална

Вежби за грижа за себе и управување со стресот на родителите
10. Совети за намалување на намалување на стресот - белешки
11. Совети за емоционална регулација - белешки
12. Совети за подобрување на фокусот - цртежи/сликање/скулптура
13. Дневник на благодарност
14. Занаетчиски активности

Пристапи за кариера и вештини
15. Писмо до мојот колега
16. Мој подарок за колега
17. Организирање забава со колегите - Агенда
18. Контроверзни прашања на работа - цртање т

Управување со врски
19. Песна / песна за мојот партнер
20. Зошто - Зошто да не видео
21. Пишување писмо до партнер
22. За што е љубовта - индивидуални креации во различни медиуми: порака на Вибер, смешна фотографија, креирање на видеото од меѓусебни фотографии

Справување со динамиките помеѓу браќа и сестри
23. Мојата сестра/брат и јас како деца - цртање на симболите
24. Мојата сестра/брат и јас растеме - фотографии
25. Мојата сестра/брат и јас сега - смирено, репрезентативно или експресивно сликарство,
26. На заедничко патување - цртан филм

Комуникација и самоизразување
27. Ова сум јас - пеење, занает, видео од спортска активност, цртање, правење пити...
28. 3 убави работи за споделување
29. Јас за 5 години - видео за себе
30. Кутија со богатства за моите деца

Семеен проект чекор по чекор

Како родители, не сакаме да се однесуваме на ист начин како наставниците. Семејството не е училиште. Сепак, можеме внимателно да го планираме нашиот проект и да ги вклучиме децата во реализацијата и планирањето. Тоа се елементи на практикувана и проживеана демократија. Наведовме 30 активности или проектни идеи. Предлагаме и планирањето да биде дел од времето поминато заедно. Еве четири чекори кои можат да помогнат да се направи споделеното искуство уште посвесно и повредно:

Чекор 1: Идејата на проектот

Има многу појдовни точки за работа на проекти. Причината за проект може да произлезе од ситуација во секојдневниот живот на децата: Циркусот настапува во близина на дневниот центар. Одеднаш, многу деца зборуваат за циркуските претстави, животот во циркускиот вагон и уметниците. Се раѓа идеја. Или, пак, детето внесува идеја од секојдневниот живот што го интересира. На пример, тоа може да биде сестрата која ја скршила раката и сега мора да помине неколку дена во болница. Како функционира болницата? Какви професии постојат?

Можете исто така да ја наведете темата. Во двете ситуации, треба да работите со децата за да дознаете што веќе знаат и што можат и сакаат да научат. Поставувајте прашања како што се:

- "Што знаете за тоа?"
- "Што друго би сакале да знаете?"
- „Што особено Ви се допаѓа на оваа тема?
- "Какви идеи имате за тоа?"
- "Што би можеле да направиме за тоа во блиска иднина?"

Меѓутоа, во текот на проектот, секогаш треба да има доволно слобода за децата да прават промени и прилагодувања.

Чекор 2: Собирање идеи

Откако децата или тимот ќе одлучат дека сакаат да изведат одреден проект, се отвора размена на идеи. Ова е местото каде што го собирате она за што треба да размислите, како сакате да планирате, колку долго може да потрае. Направете листа на која ќе ги запишете идеите, а потоа оставете ги децата да нацртаат или исечат слика што ја илустрира оваа идеја. Исклучете ја оваа листа и таа може да се додаде во секое време. Дајте им на децата неколку дена да ги обработат идеите што ги собрале. Децата потоа одлучуваат демократски со која акција прво ќе почнат. Чекорите 1 и 2 веќе покажуваат колку демократски вештини се практикувани или научени. Се создава култура на демократија!

Чекор 3: Спроведување на проектот

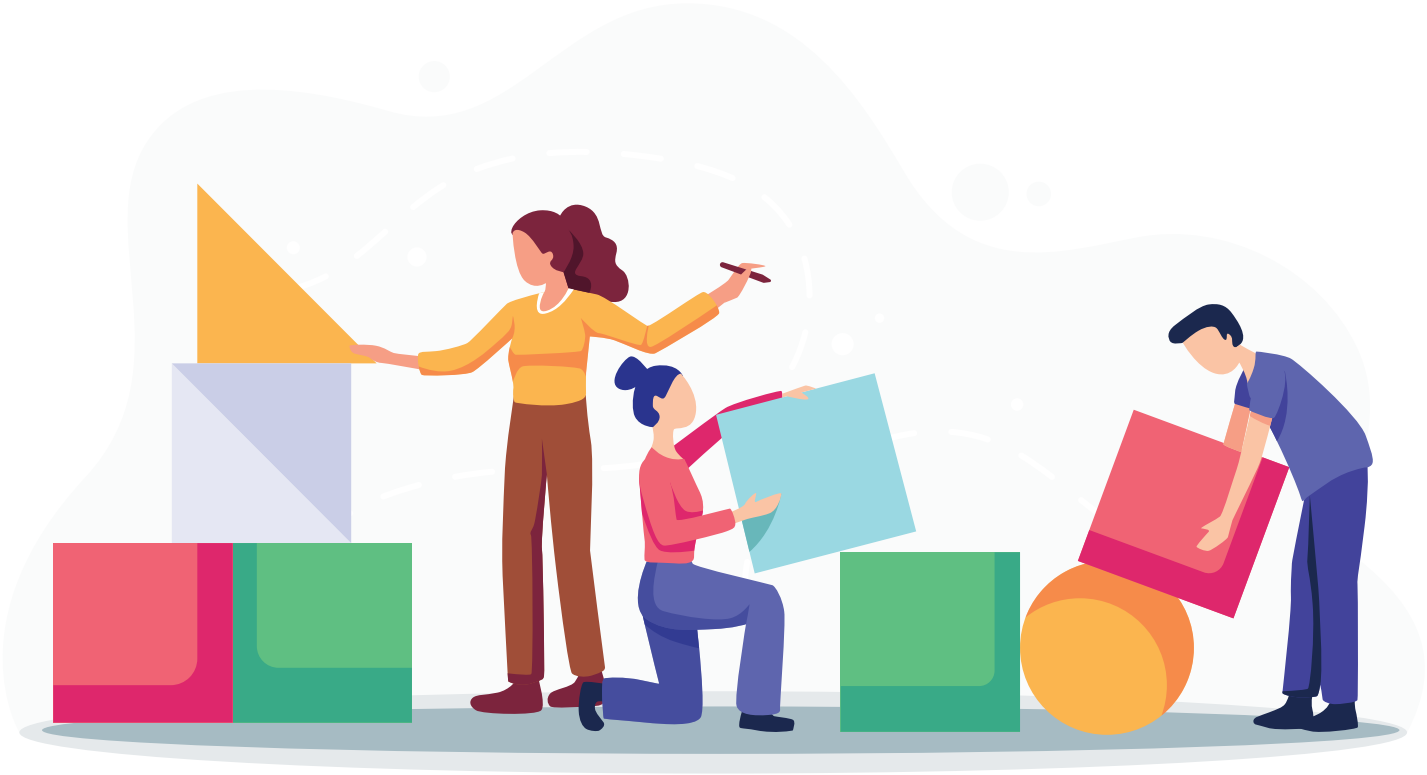
На почетокот, дознајте со децата какво искуство веќе имаат со темата или пристапот. Должината на проектот целосно зависи од интересот на децата. Сè додека децата сè уште поставуваат прашања и сакаат да дознаат нови работи, можете да продолжите да ја истражувате темата заедно и да ги планирате следните активности. Ако забележите дека интересот опаѓа, време е да преминете на чекор 4. При изборот на активностите, секогаш внимавајте да постои рамнотежа помеѓу активните и пасивните понуди и да се адресираат што е можно повеќе сетила.

Чекор 4: Заклучок

На крајот на проектот, секогаш треба да има достоен заклучок, бидејќи децата интензивно работеле на некоја тема во подолг временски период. Ова може да биде, на пример:

- Децата ги презентираат своите резултати пред бабите и дедовците, соседите или другите заинтересирани.
- Децата организираат изложба или перформанс што се вклопува во нивното искуство и проектот.
- Целиот проект завршува со мала прослава.

Патем: Не мора секогаш да правите проекти со сопствените деца. Може да се соберете во групата SUDECU или со соседните семејства. Можеби неколку пријатели на вашите деца можат да се приклучат и да создадат одлични тимски искуства.

Зошто е важно младите демократски луѓе да се вклучат во социјални и одржливи иницијативи?

Една од централните цели на СУДЕКУ е да ги поттикне младите едукатори да планираат и спроведуваат социјални, еколошки, демократски и на крајот одржливи помали и поголеми проекти со своите врсници во форма на волонтирање. Под волонтирање ги подразбираме сите активности кои се спроведуваат самоиницијативно и колективно, се одвиваат на јавни простори и не се насочени кон материјална корист. Тие се движат од самоорганизирани и повремени активности до законски организирани доброволни услуги кои бараат одреден период на посветеност. Спектарот на волонтерски активности е широк. Така се и мотивите за доброволно општествено ангажирање.

Некои клучни аспекти се важни во доброволниот социјален ангажман:

- Уживање во заедничката цел: Една од причините за волонтирање е радоста од општественото ангажирање. Со придонес со сопственото знаење, може да се направи нешто добро. Во исто време, можете да ги проширите сопствените хоризонти и да се вклучите во заедничка цел со луѓе од други култури и сфери на животот.

- Помагање на другите и правење добро: Во основа, волонтерството е за поддршка на другите луѓе - без да се очекува ништо за возврат. Многу волонтери ги наведуваат алтруистичките намери, т.е. алтруистичката потреба да им се помогне на другите, како причина за волонтирање. На крајот на краиштата, оние кои одлучуваат да се вклучат во социјална работа отвораат важни можности за другите луѓе, за животните и за природата, а со тоа и за отворена и енергична демократија. Без волонтери, често би било безнадежно за одредени групи или причини да преживеат или да се развијат.

- Стекнување квалификации: Самоиницијативност и чувство на одговорност, отворен ум, способност за тимска работа и справување со конфликти - сите овие квалитети се потребни во доброволната работа кога се работи со други луѓе за заедничка цел. Во исто време, овие квалитети се барани и во работниот свет, бидејќи работодавците ги препознаваат како клучни квалификации за професионалниот живот. Затоа многумина се трудат да се вклучат социјално во текот на нивните училишни и универзитетски години. Сепак, фокусот не треба да биде на подобрување на сопственото резиме, туку на вистински интерес да се направи нешто добро!

14 СЕДУМ ФАЗИ НА РАЗВОЈ НА ПРОЕКТОТ

СУДЕКУ има за цел младите да учат од младите луѓе и да развиваат проекти заедно и да имаат социјално влијание. Развојот на ваквите иницијативи за младинско ангажирање на тој начин има за цел да им овозможи на младите да иницираат и имплементираат проекти во заедницата кои можат да имаат трајно влијание и врз личниот развој и врз развојот на заедницата и животната средина. За да се планираат вакви проекти заедно, потребни се алатки. Следното е краток опис на 7-те чекори кои ќе им помогнат на тимовите на СУДЕКУ внимателно да ги осмислат и да ги реализираат своите проекти и со тоа да учат заедно за иднината, бидејќи само активните и мудро планираните граѓани помагаат да се придвижи демократското општество напред на одржлив начин.

Чекор 1: Следете ја вашата страст

Темата на проектот СУДЕКУ треба да биде избрана врз основа на интересите и способностите на групата. Без разлика дали се работи за заштита на животната средина, образование, здравствена заштита или уметност, изборот на тема за која учесниците се страстни ќе поттикне ангажираност и ентузијазам во текот на проектот. Следејќи ја вашата страст, вие не само што обезбедувате трајна посветеност, туку и ги искористувате вашите уникатни таленти, креативност и енергија, поставувајќи ја сцената за проект кој не само што и служи на вашата заедница, туку е и моќен катализатор за личен раст и самоопределување .

Чекор 2: Идентификувајте го проблемот и поставете цел

Проектите треба да се фокусираат на решавање на конкретен проблем во заедницата каде што живеат учесниците. Идентификувањето на проблемите со кои се соочува заедницата помага да се постави јасна цел/цел за проектот. Проверете ја поставената цел според следниве прашања:

- Кој проблем треба да се реши со ова?
- Која позитивна промена сакате да ја донесете во вашата заедница?
- Какви придобивки ќе има вашиот проект за вашата заедница?

Вториот чекор на патот кон проектот во суштина е да се вгради нечија страст во опиплив и релевантен контекст. Тој го трансформира нечиј идеализам во намерна и ефективна сила за промена, усогласувајќи го со вистинските предизвици во заедницата. На овој начин, проектот добива длабоко значење и релевантност што е од клучно значење за неговиот конечен успех.

Чекор 3: Целна публика

Истражете ја целната група на која ќе и помогне проектот. Јасната идеја на корисниците ќе помогне во планирањето и спроведувањето на проектот. Пример: Ако спроведеме акција за чистење на локалниот поток, кому ќе му помогнеме? Кој ќе има најголема корист од нашата чиста животна средина? Јасно дефинираната целна група ја подобрува способноста на проектот прецизно да го мери и оцени неговото влијание. Тој обезбедува репер според кој може да се процени напредокот и гарантира дека проектот останува одговорен пред оние на кои е наменет да им служи. Во суштина, идентификацијата на целната група е клучен чекор што го премостува јазот помеѓу вкупните цели на проектот и практичните мерки потребни за имплементација. Ова осигурува дека проектот СУДЕКУ е фокусиран на луѓето и дека неговите иницијативи директно имаат корист и ја зајакнуваат специфичната група во заедницата за која е наменет.

Чекор 4: Детален план

Потребенедеталенпроектенпланкојгивклучувачекоритепотребнизаимплементација, потребните ресурси и распоредот за секоја фаза од проектот. Овој план ќе послужи како патоказ во текот на процесот на развој.

Деталниот проектен план е повеќе од обичен документ; тоа е динамична алатка која го води развојот и спроведувањето на проектот. Обезбедува ефикасно користење на ресурсите, ублажување на ризиците и постигнување на целите во зацртаната временска рамка. Додека младите лидери се обидуваат да донесат позитивна промена во нивните заедници, овој план служи како сигурен компас кој им помага да се движат низ сложеноста на имплементацијата на проектот со доверба и прецизност.

Чекор 5: Планирајте ги ресурсите

За реализација на проектот потребен е план за ресурси – финансиски, материјален и човечки. Искористувањето на потенцијалните извори како што се грантови, групно финансирање, донации или спонзорства може да биде ефикасно за одржливост на акцијата. Одржливоста може да се постигне со вклучување на засегнатите страни кои се засегнати или имаат интерес од проектот. Тие може да вклучуваат членови на заедницата, локални власти, невладини организации и бизниси. Со други зборови, планирањето и мобилизирањето на ресурсите за проектот СУДЕКУ се суштински чекори за да се обезбеди не само неговото успешно започнување, туку и неговата одржливост. Со диверзификација на изворите на финансирање, ангажирање на засегнатите страни во заедницата и поттикнување партнерства со локални организации и бизниси, проектот може да пристапи до финансиските, материјалните и човечките ресурси потребни за да има трајно и позитивно влијание врз развојот на младите и подобрувањето на заедницата.

Чекор 6: Односи со јавноста и подигање на свеста

За да се обезбеди добро испланиран и извршен проект, важно е да се изберат канали за комуникација - социјални медиуми, локални весници, работилници и настани - за да се подигне свеста за проблемот со кој се занимава. Ефективниот публицитет може да привлече волонтери, поддржувачи и дополнителни ресурси.

Настаните, без разлика дали се подигање на свеста, прибирање финансиски средства или едукативни, служат како ефективни платформи не само за објавување на целите и напредокот на проектот, туку и за воспоставување партнерства и добивање поддршка од волонтери и застапници. На крајот, ефективната промоција и подигање на свеста служат како јавно лице на проектот, правејќи ја неговата мисија позната, неговото влијание видливо и неговиот повик за акција привлечен. Со користење на различни канали за комуникација и артикулирање моќни пораки, „СУДЕКУ“ може да ја инспирира заедницата да се здружи, да го донира своето време и ресурси и да учествува во патувањето кон поодржлива и подемократска иднина.

Чекор 7: Оценете, размислете и поддржете

По завршувањето на проектот, групата за хартија ги оценува нивните резултати според поставените цели. Прашања за евалуација: Што функционираше добро? Кои беа предизвиците? Размислете што научивте од него за да ги подобрите идните проекти. Ценете ги достигнувањата на проектот и размислете како да го одржите позитивното влијание по завршувањето на проектот. Евалуацијата и размислувањето не се само последни чекори, туку суштински дел од континуираното подобрување и раст на иницијативата. Со критичка проценка на неговите успеси и предизвици, проектот може да го усоврши својот пристап, да го зајакне своето влијание и да ја продолжи својата мисија да промовира одржливи демократски култури во заедниците. Овој континуиран циклус на проценка и подобрување гарантира дека секој проект се надоврзува на знаењето и искуството од претходните проекти, што на крајот води кон поефективни и повлијателни иницијативи предводени од младите. Фазите на развој на проектот се суштински чекори на патот кон поттикнување иницијативи за ангажман. Секој од нив придонесува за севкупната цел за зајакнување на граѓаните од сите возрасти да преземат водство во дизајнирањето и имплементацијата на проекти во заедницата кои имаат потенцијал да имаат трајно влијание и врз нивниот личен развој и на пошироката заедница. Од првичната проценка на потребите, која внимателно ги истражува специфичните потреби и интереси на учесниците заедно со итни прашања на заедницата, до внимателното планирање на проектот, кое поставува јасни цели и патоказ.

Чекор 1: Следете ја вашата страст
Што Ве интересира лично? За што се заинтересирани другите во групата? Во што би сакале да се вклучат учесниците во групата?
Чекор 2: Идентификувајте го проблемот и поставете цел
Кои итни социјални или еколошки проблеми треба да се решат или барем да се решат? На што навистина можеме да одговориме со нашето искуство, членовите на групата, нашето време? Што е пожелно, потребно и изводливо?
Чекор 3: Целна публика
Кој треба да има корист? Кој всушност треба да може да ги доживее, види и почувствува резултатите од нашата работа и посветеност? Дали им помагаме и поддржуваме луѓе и групи директно (повеќе социјални проекти) или индиректно (повеќе проекти за животна средина)?

Чекор 4: Детален план
Дали сме способни да напишеме добар и детален план за контакт? Дали ни треба поддршка? Кој во тимот ќе го преземе водството (се препорачува подгрупа од околу три лица)?
Чекор 5: Планирајте ги ресурсите
Во деталниот план секако ќе бидат споменати и потребните финансиски средства. Како ќе се набават овие? Кои се минималните средства? Колку е потребно за да започнете? Колку пари (буџет) се потребни за што? Кој од тимот е главно одговорен за оваа финансиска работа?
Чекор 6: Односи со јавноста и подигање на свеста
Пред и по завршувањето на еден проект, потребна е комуникација со пошироката јавност. Постојат неколку причини за ова: социјалното и влијанието врз животната средина треба да биде познато, тоа го зголемува влијанието и можната репликација. Доколку проектот продолжи, потребна е дополнителна поддршка и финансирање. Работата за односи со јавноста помага во ова!
Чекор 7: Оценете, размислете и поддржете
Одржливите проекти бараат внимателна евалуација. Сите учесници учат за својот живот и за својата иднина само ако оценат. Овде веќе планираме кои содржини и процеси сакаме да ги анализираме и да поставиме привремени датуми, кога тоа треба да се случи и како ги евидентираме резултатите.

15 60 ИДЕЈИ ЗА МЛАДИНСКИ АНГАЖМАН

Првите осум идеи се прикажани подетално во следното поглавје, додека проектите 9 и 10 ќе бидат опишани во детали понатаму.

Осум описи (погледнете го делот 13)

1. Зачувување на природата и заштита на животната средина
2. Понудете услуги за посети
3. Организирајте донации
4. Придонесете за локалната помош за бегалците
5. Понудете туторство за училишни задачи
6. Организирајте чување на деца
7. Понудете телефонско советување
8. Помагање во засолниште за животни

Два предлог проекти (погледнете на дел 14)

9. Градење на хотел за пчели
10. Поправка на велосипед

Педесет кратки идеи

Акција за садење: Засадете дрвја, цвеќиња или грмушки.

12. Подкасти за животната средина: Слушајте и дискутирајте за подкасти кои се фокусираат на еколошки прашања и зачувување.
13. Акција за собирање ѓубре: Во близина на сопствен дом или во парк.
14. Кафуле за поправка (можно како работна група): Поправка на неисправни секојдневни предмети.
15. Пресметка на еколошки отпечаток: Размислете за сопственото влијание врз животната средина.
16. Ден на велосипед: Младите една недела користат велосипеди за се.
17. Сепарација на отпад: Воведување системи за сепарација на отпад дома, на училиште итн.
18. Работилница за Upcycling: Создавање нешто ново од стари материјали.
19. Посета на двор за рециклирање: учење како се рециклира отпадот.
20. Филмска вечер за животна средина: Гледање документарни филмови за животната средина.
21. Натпревар за заштеда на енергија: Училишните часови се трудат да искористат што е можно помалку енергија.
22. Проект за соларна или ветерна енергија: Градење модели за обновлива енергија.
23. Создадете урбана градина: Одгледување овошје, зеленчук или билки.
24. Предавања од еколошки активисти или експерти: Информации за актуелни еколошки прашања.
25. Училишен предизвик: Учениците наоѓаат еколошки алтернативи за нивниот пат до училиште.
26. Енергија на семејниот стан или куќа: Проверка на потрошувачката на енергија.
27. Секојдневие без хартија: Промовирајте дигитално учење / тестирајте нови начини.
28. Мерки за заштеда на вода: Инсталирање фитинзи за заштеда на вода.

29. Градење буриња за дождовница: собирање дождовница за наводнување на градината.
30. Забава за размена на облека: заменете ја старата облека наместо да купувате нова.
31. Пакување за ужина и ручек за повеќекратна употреба: Избегнување на пакување за еднократна употреба.
32. Сликање мурали: Дизајнирање еколошки теми на училишните ѕидови.
33. Научни експерименти: Истражувајте еколошки проекти.
34. Изработка на квиз за животна средина: Тестирајте ги знаењата на другите за заштита на животната средина и природата.
35. Писма до политичарите: Поставување барања за поголема заштита на животната средина.
36. Градење куќички за птици: Создадете живеалиште за птиците.
37. Екскурзија во природа: Откријте ја флората и фауната.
38. Спонзорства за животни: Поддржете проекти за зачувување на животните и природата.
39. Книги за животна средина: читање и дискусија за литература на темата.
40. Посета на хидроцентрала: учење за алтернативни извори на енергија.
41. Секојдневие без пластика: Намалување на пластичниот отпад.
42. Екскурзија на природен резерват: посета и истражување на заштитените подрачја.
43. Воведување зелени површини: Создавање зелени паркови.
44. Дебата за климатски промени: Дискусија за мерките и целите за заштита на климата.
45. Превенција на отпад: Иницијативи за избегнување на фрлање храна.
46. Скулптура од пластичен отпад: уметнички дела направени од собран пластичен отпад.
47. Симулациска игра за одржливост: Симулација на процеси на одлучување на тема заштита на животната средина.
48. Фотографија на животната средина: слики и изложби на тема заштита на животната средина.
49. Изградба на соларни станици за полнење: Користење на сончевата енергија за мобилни телефони и таблети.
50. Иницијативи за фер трговија: употреба на производи за фер трговија во секојдневниот живот.
51. Здружение за одржливост: Основање на работна група на тема заштита на животната средина.
52. Еколошки училишни материјали: употреба на рециклирани и одржливи материјали.
53. Изградба на мини кревети од зеленчук: Создавање мали кревети за самодоволност.
54. Обиколка со водич на локални еко-бизниси: посета на одржливи бизниси.
55. Метеоролошка станица: набљудување и анализа на временските појави.
56. Совети за заштеда на енергија: Споделување идеи за тоа како да заштедите енергија.
57. Проект за нула отпад: Со цел за семејство без отпад.
58. Изработка на еколошки производи за чистење: намалување на хемикалиите.
59. Учество во климатски демонстрации: Поддржете ги мерките за заштита на климата.
60. Организирајте летен одмор за девојчиња од маалски фудбалски камп.

А.Акциско истражување: Партиципативен мониторинг и евалуација за учење од колеги

1. Содржина

Цели
Главната цел на следењето е да се истражи влијанието на проектот SUDECU врз постигнатата демократска култура со континуирано истражување и следење на спроведените активности во сите фази на реализација на проектите. Со имплементацијата на RFCDC ќе го оцениме развиеното одржливо, партиципативно демократско однесување засновано на учење од врсници на младите и родителите.

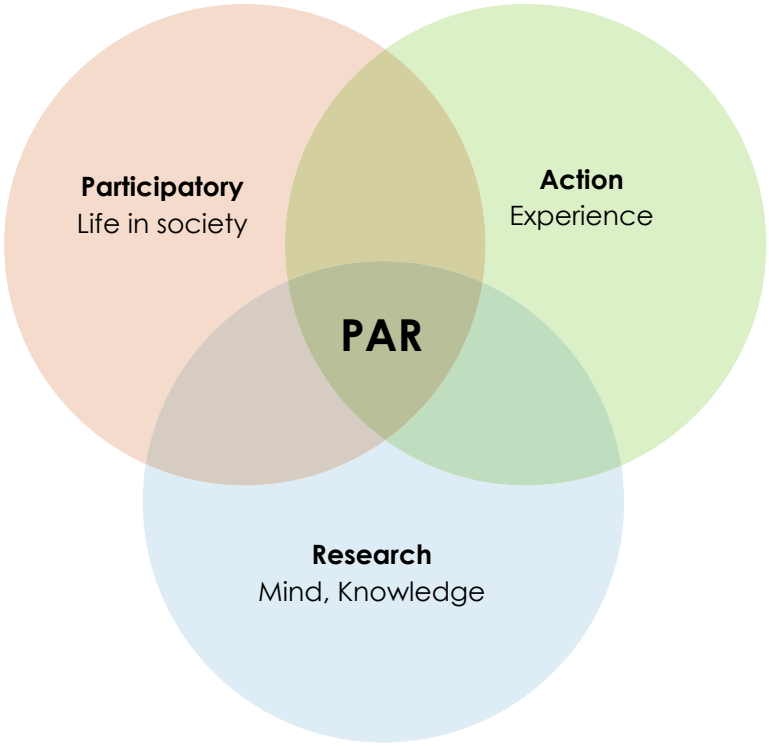
Цели
Да се истражат начините на кои младите и родителите го одредуваат и пристапуваат кон учењето од врсници како начин за воспоставување саморегулирано учење. Списокот од 60 тематски активности е дизајниран да овозможи разбирање на холистичкиот пристап на „Образование за одржлив развој“ (ООР).

Концепт на истражување и програма за следење
Вклучувањето во демократскиот процес подразбира ангажирање на целиот тим, не само на оние кои се најотворените. Тоа вклучува негување меѓусебно почитување, зајакнување на поединците и поттикнување на подлабоко меѓусебно разбирање. Кога колегите се консултираат за време на напорите за мониторинг и евалуација, тоа не мора да подразбира и гарантира партиципативен процес.

Затоа, ние користиме ефикасна програма: Партиципативен мониторинг и евалуација за учење од врсници за да поттикнеме динамична размена на информации во двете насоки обучувачи на врсници – врсници. Заедничкото учење и заедничкото одлучување врз основа на имплементацијата на RFCDC ќе бидат основата на учењето од врсници. Партиципативниот мониторинг и евалуација во суштина бараат вклучување на бројни поединци кои се подготвени да создадат позитивно влијание во заедницата преку нивните напори од колегите. Неговата имплементација е од суштинско значење за поттикнување на учењето од врсници и негување на демократско однесување кај врсничките групи, опфаќајќи ги и младите и родителите.

Инструментите за евалуација и следење се дизајнирани да ги доловат промените во искуствата од врсниците за време на процесот на учење и да обезбедат докази кои ќе го претстават неговиот успех. Затоа, развивме квалитативни и квантитативни истражувачки пристапи за пренос на докази на концептот СУДЕКУ во акција.

Современото научно истражување силно советува спроведување на квалитативните анализи и следењето кога малата група учесници е вклучена во проектот (Agee, 2009; Irwin & Stafford, 2016). Тие докажуваат дека квалитативната анализа обезбедува разбирање на феноменот и на процесот, со двете: силните и слабите страни на процесот на интеракција за кој бевме заинтересирани. Во таа содржина, за целосно разбирање на нивниот пристап и реакции, особен интерес ќе има процесот на размислување како дел од сопствениот процес на учење на учесниците (Hausman, H., Myers, SJ, Rhodes, MG, 2021).

Табела 1. Шевалие, J.M. и Баклс, Д.J. (2008) SAS2: Водич за заедничко истражување и социјален ангажман. Sage Индија и IDRC, Отава и Њу Делхи. e-ISBN 978-1552504185

Партиципативно следење и евалуација за учење од колеги е концепт развиен специјално за проектот СУДЕКУ, врз основа на силни и релевантни воспоставени научни референтни материјали.

Партиципативното следење и евалуација за учење од колеги силно се потпира на структурата на процесите на учење и евалуација како најсилен сегмент, суштински за стекнување на знаења и искуства. Поддржува вклучување на активно учество и преземање опипливи активности. Основната цел е да се стекне разбирање за одржливите цели преку заеднички напори на колегите и внимателна интроспекција. Се обидува да го разбере светот обидувајќи се да го промени, заеднички и следејќи го размислувањето. На овој начин заедниците на истражување и акција се развиваат и решаваат прашања и прашања кои се значајни за врсниците.

Партиципативното следење и евалуација за учење од колеги се во контраст со главните методи на истражување, кои нагласуваат контролирано експериментирање, статистичка анализа и репродуктивност на наодите.

Ова го привлекува вниманието на *процесот на партиципативен мониторинг и евалуација за учење од колеги како суштинска* алатка за учење и создавање влијание во општеството.

2. Цели

Користејќи ги собраните податоци, ќе обезбедиме сеопфатно разбирање на механизмите кои го поттикнуваат учењето од врсници, комуникацијата меѓу врсниците и оценувањето од колегите. Ова ќе ни овозможи да ги откриеме вистинските резултати од имплементацијата на проектот СУДЕКУ, сите негови детали за увид, да ги истражиме длабочината, богатството и сложеноста својствени за учење од врсници.

Добиените заклучоци ќе бидат силна основа за имплементација на современата образовна методологија (учење од врсници, ЦОР и RFCDC) во Северна Македонија, но и во балканскиот и европскиот регион.

Важната додадена вредност на проектот СУДЕКУ е да им овозможи на учесниците да го разберат и имплементираат RFCDC во нивните секојдневни активности на врсниците. Затоа, концептот на последователни активности ќе биде фокусиран на разбирање на мислењата и постигнатите компетенции на овие три групи учесници.

3. Учесници

Основниот број на вклучени учесници ќе зависи од големината на учесниците, врсниците-обучувачи ќе регрутираат, па затоа ќе се спроведе акционо истражување во повеќе сегменти од проектот. Акционото истражување е фокусирано на решавање на проблем или информирање на знаењето засновано на поединецот и заедницата на начин кој влијае на наставата, учењето и другите сродни процеси. Помалку е фокусиран на придонес кон теоретски инпут, наместо тоа има за цел да произведе инпут за акција.

Истражувањето ќе биде фокусирано на трите групи учесници: локални координатори, родители и млади. Сите активности ќе бидат насочени кон признавање на групите`:

Фаза 1:

- Погледи,
- Впечатоци,
- Мислења,

во врска со новиот имплементиран прирачник за родители и ученици.

Фаза 2:

- Евалуација на разбирањето на содржината на прирачникот – учење од врсници и негова имплементација во животот
- Евалуација на разбирањето RFCDC
- Имплементација на активностите кои го поддржуваат учењето од врсници со имплементиран RFCDC
- Евалуација на размислувањето на учесниците за сопствените прози на учење (врз основа на OOP).

Фаза 3:

- Активности за дисеминација
- Процес на дисеминација
- Резултати од учењето меѓу врсниците во сите три категории

4. Пристапи и инструменти за следење и евалуација:

а) Форма за самоевалуација на процесот на учење меѓу врсници (за врсници)
б) Постер - Компетенции за мојата демократска култура
в) Образец за набљудување - што треба да го пополни тренерот од врсници: Помалку директен метод од интервјуата или фокус групите, бара внимателно внимание на активностите и однесувањето на учесниците со цел да се соберат податоци кои бараат активност за одржливи цели и на компетенции за демократска култура - му треба искусен набљудувач/и
г) Портфолио на активности за анализа на документи: врсниците собираат корисни податоци од сите активности што ќе се извршат - употреба на паметни телефони и камери за снимање на искуства од вклучување во проект. Документарните фотографии, видеа и резултати од активности ќе обезбедат доказ за реализацијата на активностите за целите на одржливиот развој и компетенции за демократска култура. Потоа, тие можат да бидат основа за дискусија меѓу врсниците.
д) Табела со пајак: Вклучете повеќе учесници одеднаш како уште еден пат до добивање одговори и правење набљудувања на интервјуто врз основа на анализа на врсници на спроведените активности/и.
ѓ) СУДЕКУ Видео ТЕД Разговор: Наместо класично интервју: длабинско, структурирано лично објаснување, да се добијат сознанија од учесниците за најдобро да се разбере нивното искуство
е) СУДЕКУ Игра со зборови – да се оцени вклученоста и разбирањето од врсниците.
ж) Игра со временска линија - инструмент за следење на разбирањето на активноста од врсниците чекор по чекор

В. Како да ги набљудувате СУДЕКУ активностите

1. СУДЕКУ водич за тренери/тренери врсници

Целта на секоја активност на СУДЕКУ е да им овозможи на учесниците да стекнат компетенции за демократско граѓанство засновано на учење од врсници додека остваруваат проекти за одржливи цели.

За да се изврши квалитетно набљудување, обучувачите на врсници треба:

1. Разберете ги 20те компетенции и 135те описи

2. Фокусирајте го сопственото набљудување на активноста извршена во однос на компетенциите и дескрипторите: кои се користат, покажани, обучени? Тоа може да се случи за време на активност или во времето помеѓу активностите, паузите и споредните разговори. Кои компетенции и дескриптори се видливи?

3. Дали со извршената активност се постигнуваат одржливи цели? Кои се доказите или насоката кон постигнување?

4. Напишете кратки набљудувања на описен начин – кои компетенции биле видливи при конкретна активност и докази за нејзината појава.

Со цел да се обезбеди систематско набљудување и собирање податоци, се креираат инструменти/формули за самоевалуација и обрасци за набљудување. Најважниот аспект за врсничките обучувачи при пишувањето на набљудувачките податоци не е да го рефлектираат или оценуваат процесот, туку само да го опишат она што било видливо.
Заклучоците ќе се направат преку анализа и евалуација заедно со врсниците, вклучувајќи ги на тој начин во процесот на сопствена евалуација како еден од најистакнатите аспекти на учењето од врсници.

2. Партиципативен мониторинг и евалуација (ПМЕ) за учење од колеги

Почитувани тренери и врсници,
Проектот СУДЕКУ има за цел да воспостави енергична интеракција со заедницата и да сподели нови пристапи за тековните прашања. Тоа ќе го поддржи спроведувањето на вашите врсници и вашите сопствени идеи во демократски ангажирани општествени активности.
Специфичноста што се нуди со овој проект е пристапот на учење од врсници со интегрална имплементација на стандардите за демократско граѓанство.
Што е учење од врсници?
Тоа е неформално споделување на информации, ставови, пристапи кон вистинските општествени отворени прашања, во рамките на заедницата на врсници. Врсниците се поединци со слична возраст, или социјална положба или ниво. Врсник значи оној што е во еднаква положба со друг: ЕДНАКВИ.
Сите имаме искуства дека формалното образование – училишта, факултети, академии со сиот свој квалитет и имплементирани стандарди не може да ги обезбеди сите знаења и вештини потребни за успешен живот. Сите ние учиме толку многу концепти и ги совладуваме животните вештини на други начини на образование.
Во опуштена, поддржана атмосфера, поддржана со врсници, без висок авторитет, може да се решат многу одлични социјални прашања и да се спроведат големи општествени активности.
СУДЕКУ ве поканува да научите за културата на демократско граѓанство со учење како да ја користите Референтната рамка на компетенции за демократска култура (RFCDC) развиена од Советот на Европа.
Учењето може да биде ефикасно и да постигне резултати само ако ученикот е свесен за тоа.
Дискусијата за современите прашања, изборот на активност, нејзиното спроведување и размислувањето се фазите што го воспоставуваат учењето.

Како обучувач на врсници, ќе треба да ја следите реализацијата на секоја фаза со веќе подготвената евалуација и инструментите за следење:

1. **На почетокот на интеракцијата со врсниците** - да ја споделите анкетата (очекувањата на врсниците);

2. **При реализација на активностите** - собирање фотографии, видеа (документација за реализација на целна активност за одржлив развој и компетенции за демократска култура);

3. **Рефлексија за активноста/ите** (табела со пајак, игра со зборови, форма за оценување од колеги, формулар за самоевалуација како Видео ТЕД говор, игра за временска линија).

17 КАКО ДА СЕ КОРИСТИ RFCDC ЗА ЕВАЛУАЦИЈА

Рамката RFCDC става силен акцент на зајакнувањето на учениците да станат активни учесници во демократијата, што има специфични импликации за оценување на компетенции за демократска култура. Оценувањето не само што треба да им помогне на учениците да ги проценат нивните достигнувања или вештини за компетенции за демократска култура, туку и да поттикне да размислуваат за процесот на учење што доведе до конкретни резултати.
Користењето на RFCDC во евалуацијата може да открие области на понатамошен развој на компетенциите и да им овозможи на врсниците да преземат соодветни активности поврзани со сопственото учење. Овие начини на оценување треба да придонесат за врсниците кон насочен сопствен процес на учење.
Идентификувањето на стекнувањето на компетенции за демократска култура кај врсниците дава слика колку е умешен ученикот од врсниците во примената на релевантните компетенции во спроведувањето на различни активности на СУДЕКУ. Бидејќи секој начин на евалуација може да обезбеди статичен опис на компетенциите на врсниците, создадовме повеќе инструменти погодни за откривање на динамична употреба на неколку компетенции истовремено.
Обучувачите на врсници и врсниците меѓу себе, можат да ја користат оваа евалуација и да ги следат инструментите како алатка за критичко саморефлексија.
Така, производот и придружната документација обезбедуваат информации за тоа како и кој сет на компетенции за демократска култура биле приспособени со текот на времето на потребите на ситуациите што се среќавале за време на проектот СУДЕКУ.
Референтната рамка на компетенции за демократска култура накратко, Совет на Европа.(2021) стр.20 рет. 3.9.2023 од https://rm.coe.int/prems-004721-the-reference-framework-of-competences-for-democratic-cul/1680a27f24
Обезбедуваме неколку инструменти кои ќе покажат докази за партиципативниот процес на учење од врсници. Секој инструмент е дизајниран да бара презентација на компетентност која стана видлива со усогласување- набљудување на ситуацијата со дескрипторот од списокот.

На пример: Постерот за употреба – Компетенции на мојата демократска култура.

1. На постерот четири крила на пеперутка содржат вредности, ставови, знаење и критичко разбирање и вештини, остварени со пишаните компетенции за секој сегмент.

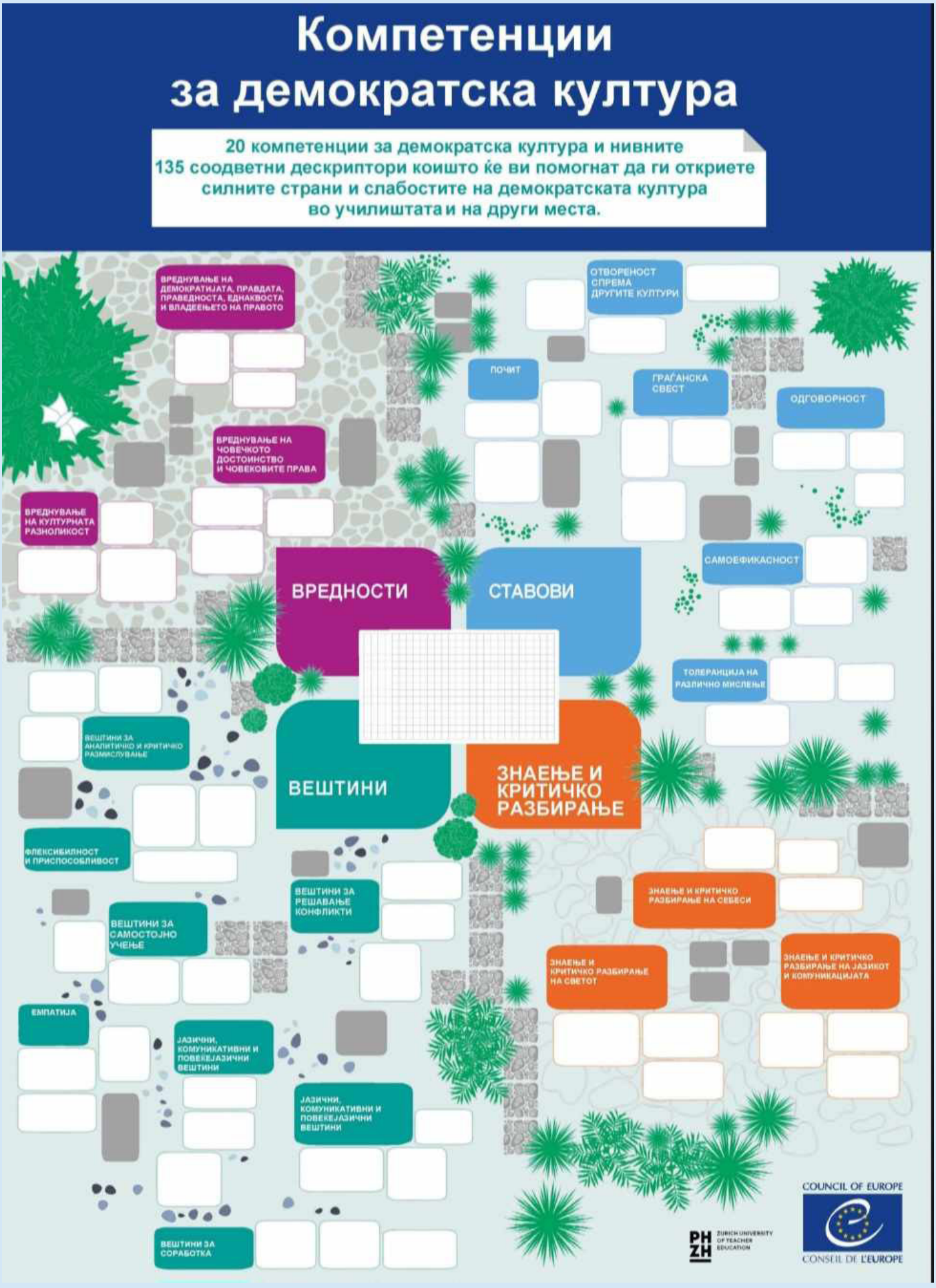
2. По активноста, врсниците ќе го пополнат постерот со содржината на состанокот или активноста, или дискусиите или реакциите... со избирање на компетенции што им биле видливи читајќи ги напишаните описи од другата страна на страницата.

3. Визуелно атрактивен, овој инструмент за оценување се смета како листа за играње, така што врсниците ќе се чувствуваат слободни да пишуваат и презентираат реални ситуации.

а) Форма за самоевалуација на процесот на учење меѓу врсници – за врсници
Овој инструмент има за цел да ги оцени спроведените елементи и постигнатите резултати од процесот на учење меѓу врсници:
Мојот врсник тренер _____ Дата_____

Содржина
Обие теми ми беа предизвик: Цели на одржлив развој: Компетенции за демократска култура:
Поттикнувачи
Овие елементи ме поттикнаа: Цели на одржлив развој: Компетенции за демократска култура:
Имплементација
Сметам дека ова трбеа да се спроведува во моите понатамошни активности/и:
Развој
Овие прашања ќе продолжат да ме окупираат:
Мои разлислувања

б) Постер да се пополни по завршување состаноци, дискусии или активности.

20 компетенции за демократска култура и нивните соодветни 135 описи*

ВРЕДНОСТИ

Компетентност 1:

Вреднување на човековото достоинство и човекови права

1. Тврди дека човековите права секогаш треба да бидат заштитени и почитувани.
2. Тврди дека специфичните права на децата треба да бидат почитувани и заштитени од општеството
3. Го брани ставот дека никој не смее да биде подложен на тортура или на нечовечко или понижувачко постапување или казнување
4. Тврди дека сите јавни институции треба да ги почитуваат, штитат и спроведуваат човековите права
5. Го брани ставот дека кога луѓето се затворени, иако се предмет на ограничувања, тоа не значи дека тие се помалку заслужни за почит и достоинство од кој било друг
6. Изразува став дека сите закони треба да бидат доследни со меѓународните норми и стандарди за човекови права

Компетентност 2:

Вреднување на културната различност

7. Го промовира ставот дека треба да бидеме толерантни кон различните верувања што ги имаат другите во општеството
8. Го промовира ставот дека секогаш треба да се стремиме кон меѓусебно разбирање и значаен дијалог помеѓу луѓето и групите за кои се смета дека се „различни“ од другите
9. Изразува став дека културната различност во едно општество треба позитивно да се цени и поддржува
10. Тврди дека меѓукултурниот дијалог треба да се користи за да ни помогне да ги препознаеме нашите различни идентитети и културни припадности
11. Тврди дека меѓукултурниот дијалог треба да се користи за да се развие почит и култура на „заеднички живот“

Компетентност 3:

Вреднување на демократијата, правдата, правичноста, еднаквоста и владеењето на правото

12. Тврди дека училиштата треба да ги учат учениците за демократијата и како да се однесуваат како демократски граѓанин
13. Изразува став дека сите граѓани треба да бидат третирани подеднакво и непристрасно според законот
14. Тврди дека законите секогаш треба праведно да се применуваат и спроведуваат
15. Тврди дека секогаш треба да има демократски избори спроведени слободно и праведно, според меѓународните стандарди и националното законодавство и без никаква измама
16. Го изразува ставот дека, секогаш кога јавен функционер извршува власт, тој или таа не треба да ја злоупотребува таа моќ и да ги преминат границите на нивните законски овластувања
17. Изразува поддршка за ставот дека судовите треба да бидат достапни за секого за да не им се оневозможи можноста на луѓето да поднесат случај на суд затоа што е премногу скапо, проблематично или комплицирано да се направи тоа
18. Изразува поддршка за ставот дека оние на кои им е доверена законодавната власт треба да подлежат на законот и на соодветен уставен надзор
19. Изразува став дека информациите за јавните политики и нивното спроведување треба да бидат достапни на јавноста
20. Тврди дека треба да има ефективни правни лекови против дејствијата на јавните власти кои ги нарушуваат граѓанските права

СТАВОВИ

Компетентност 4:

Отвореност кон различните во културата

21. Покажува интерес за учење на верувањата, вредностите, традициите и погледите на светот на луѓето
22. Изразува интерес за патување во други земји
23. Изразува љубопитност за други верувања и толкувања и други културни ориентации и припадности
24. Изразува ценење на можноста да има искуства од други култури
25. Бара и ги поздравува можностите за средба со луѓе со различни вредности, обичаи и однесувања
26. Бара контакт со други луѓе со цел да научи за нивната култура

Компетентност 5:

Почит

27. Им дава простор на другите да се изразат себе си
28. Изразува почит кон другите луѓе како еднакви човечки суштества
29. Се однесува со почит кон сите луѓе без разлика на нивното културно потекло
30. Искажува почит кон луѓе кои се со различен социо-економски статус од него/неа
31. Изразува почитување на верските разлики
32. Изразува почит кон луѓето кои имаат различни политички мислења од него/неа

Компетентност 6:

Граѓанско размислување

33. Изразува подготвеност да соработува и да работи со другите
34. Соработува со други луѓе за заеднички интерес
35. Изразува посветеност да не биде случаен минувач кога се повредуваат достоинството и правата на другите
36. Разговара за тоа што може да се направи за да се помогне заедницата да стане подобро место
37. Ги извршува обврските и одговорностите на активното граѓанство или на локално, национално или глобално ниво
38. Презема активности за да остане информиран за граѓанските прашања

Компетентност 7:

Одговорност

39. Покажува дека ја прифаќа одговорноста за своите постапки
40. Ако повреди нечии чувства, тој/таа се извинува
41. Навреме ја доставува потребната работа
42. Покажува дека презема одговорност за сопствените грешки
43. Постојано ги исполнува обврските кон другите

Компетентност 8:

Самоефикасност

44. Изразува верување во сопствената способност да ги разбере прашањата
45. Изразува уверување дека може да ги реализира активностите што ги планирал
46. Изразува верба во сопствената способност да ги надминува пречките при остварување на цел
47. Ако сака да се промени, изразува уверување дека може да го направи тоа
48. Покажува дека се чувствува сигурно во неговите/нејзините способности да одговори на животните предизвици
49. Покажува доверба дека знае да се справи со непредвидливи ситуации поради неговата/нејзината снаодливост

Компетентност 9:

Толеранција на двосмисленост

50. Добро се поврзува со други луѓе кои имаат различни гледишта
51. Покажува дека може привремено да ги прекине пресудите за другите луѓе
52. Удобен/а е во непознати ситуации
53. Се справува со неизвесноста на позитивен и конструктивен начин
54. Работи добро во непредвидливи околности
55. Изразува желба да се остварат неговите/нејзините идеи и вредности
56. Жива во предизвикот да се справи со двосмислените проблеми
57. Изразува уживање во справувањето со ситуации кои се комплицирани

ВЕШТИНИ

Компетентност 10:

Вештини за автономно учење

58. Покажува способност да идентификува ресурси за учење (на пр. луѓе, книги, интернет)
59. Бара појаснување на нови информации од други луѓе кога е потребно
60. Може да научи за нови теми со минимален надзор
61. Може да го оцени квалитетот на сопствената работа
62. Може да ги избере најсигурните извори на информации или совети од расположливиот опсег
63. Покажува способност за следење, дефинирање, приоретизирање и завршување на задачите без директен надзор

Компетентност 11:

Вештини за аналитичко и критичко размислување

64. Може да идентификува сличности и разлики помеѓу новите информации и она што е веќе познато
65. Користи докази за да ги поткрепи своите мислења
66. Може да ги процени ризиците поврзани со различни опции
67. Покажува дека размислува за точноста на информациите што ги користи
68. Може да идентификува какви било несогласувања или недоследности или дивергенции во материјалите што се анализираат
69. Може да користи експлицитни и специфицирани критериуми, принципи или вредности за да направи проценка

Компетентност 12:

Вештини за слушање и набљудување

70. Внимателно ги слуша различните мислења
71. Внимателно ги слуша другите луѓе
72. Ги гледа гестовите на говорниците и општиот говор на телото за да си помогне да го сфати значењето на она што го кажуваат
73. Може ефективно да слуша за да ги дешифрира значењата и намерите на друго лице
74. Обрнува внимание на она што другите луѓе го навестуваат, но не го кажуваат
75. Забележува како луѓето со друга културна припадност реагираат на различни начини на иста ситуација

Компетентност 13:

Емпатија

76. Може да препознае кога на сопатникот му е потребна неговата/нејзината помош
77. Изразува сочувство за лошите работи што ги видел/а да им се случуваат на другите луѓе
78. Се обидува подобро да ги разбере неговите/нејзините пријатели замислувајќи како изгледаат работите од нивна перспектива
79. При донесувањето одлуки ги зема предвид туѓите чувства
80. Изразува став дека, кога размислува за луѓето во други земји, ја споделува нивната радост и тага
81. Точно ги идентификува чувствата на другите, дури и кога тие не сакаат да ги покажат

Компетентност 14:

Флексибилност и приспособливост

82. Ги менува своите мислења доколку со рационален аргумент му/и се покаже дека тоа е потребно
83. Може да ги промени одлуките што ги донел/а доколку последиците од тие одлуки покажат дека тоа е потребно
84. Се прилагодува на новите ситуации користејќи нова вештина
85. Се прилагодува на новите ситуации со примена на знаење на поинаков начин
86. Ги усвојува социокултурните конвенции на другите културни целни групи при интеракција со членовите на тие групи
87. Може да го модификува неговото/нејзиното однесување за да го направи соодветно на другите култури

Компетентност 15:

Јазични, комуникативни и плурилингвални вештини

88. Може да ги искаже своите размислувања за некој проблем
89. Бара од говорниците да го повторат она што го кажале ако не му/ било јасно
90. Поставува прашања што го покажуваат неговото/нејзиното разбирање за туѓите состојби
91. Може да усвои различни начини на изразување учтивост на друг јазик
92. Може лингвистички да посредува во меѓукултурните размени преку преведување, толкување или објаснување
93. Може успешно да избегне меѓукултурни недоразбирања

Компетентност 16:

Вештини за соработка

94. Гради позитивни односи со другите луѓе во групата
95. Кога работи како член на група, го врши својот дел од работата на групата
96. Работи на градење консензус за постигнување на групните цели
97. Кога работите како член на група, ги информира другите за какви било релевантни или корисни информации
98. Генерира ентузијазам меѓу членовите на групата за постигнување заеднички цели
99. Кога работите со други, ги поддржува другите луѓе и покрај различните гледишта

Компетентност 17:

Вештини за решавање на конфликти

100. Може да комуницира со конфликтните страни на начин со почит
101. Може да идентификува опции за решавање на конфликти
102. Може да им помогне на другите да ги решат конфликтите со подобрување на нивното разбирање за достапните опции
103. Може да ги охрабри страните вклучени во конфликти активно да се слушаат едни со други и да ги споделат своите прашања и грижи
104. Редовно иницира комуникација за да помогне во решавањето на меѓучовечките конфликти
105. Може ефикасно да се справи со туѓиот емоционален стрес, анксиозност и несигурност во ситуации кои вклучуваат конфликт

ЗНАЕЊЕ И КРИТИЧКО РАЗБИРАЊЕ

Компетентност 18:

Знаење и критичко разбирање на себе

106. Може да ги опише сопствените мотивации
107. Може да ги опише начините на кои неговите/нејзините мисли и емоции влијаат на неговото/нејзиното однесување
108. Може критички да размислува за сопствените вредности и верувања
109. Може критички да размислува за себе од повеќе различни перспективи
110. Може критички да размислува за своите предрасуди и стереотипи и она што се крие зад нив
111. Може критички да размислува за сопствените емоции и чувства во широк опсег на ситуации

Компетентност 19:

Познавање и критичко разбирање на јазикот и комуникацијата

112. Може да објасни како тонот на гласот, контактот со очите и говорот на телото може да помогне во комуникацијата
113. Може да го опише општественото влијание и ефектите врз другите од различни стилови на комуникација
114. Може да објасни како општествените односи понекогаш се кодирани во јазичните форми што се користат во разговорите (на пр. во честитки, форми на обраќање, употреба на навреди)
115. Може да објасни зошто луѓето од друга културна припадност може да следат различни вербални и невербални комуникациски конвенции кои се значајни од нивна перспектива
116. Може критички да размислува за различните комуникативни конвенции кои се применуваат барем во една друга социјална група или култура

Компетентност 20:

Знаење и критичко разбирање на светот (вклучувајќи политика, право, човекови права, култура, култури, религии, историја, медиуми, економии, животна средина и одржливост)

117. Може да го објасни значењето на основните политички концепти, вклучувајќи демократија, слобода, државјанство, права и одговорности

118. Може да објасни зошто секој има одговорност да ги почитува човековите права на другите

119. Може да опише основни културни практики (на пр. навики во исхраната, практики на поздравување, начини на обраќање на луѓето, учтивост) во една друга култура
120. Може критички да размислува за тоа како неговиот/нејзиниот поглед на светот е само еден од многуте погледи на светот
121. Може да го процени влијанието на општеството врз природниот свет, на пример, во однос на растот на населението, развојот на населението, потрошувачката на ресурси
122. Може критички да размислува за ризиците поврзани со еколошката штета
123. Може да ја објасни универзалната, неотуѓива и неделива природа на човековите права
124. Може критички да размислува за односот меѓу човековите права, демократијата, мирот и безбедноста во глобализираниот свет
125. Може критички да размислува за основните причини за кршење на човековите права, вклучително и улогата на стереотипите и предрасудите во процесите што водат до кршење на човековите права
126. Може да ги објасни опасностите од генерализирање од индивидуалното однесување на цела култура
127. Може критички да размислува за религиозните симболи, верските ритуали и религиозните употреби на јазикот
128. Може да ги опише ефектите од пропагандата кои ги има во современиот свет
129. Може да објасни како луѓето можат да се чуваат и се заштитат од пропаганда
130. Може да ги опише различните начини на кои граѓаните можат да влијаат врз политиката
131. Може критички да размислува за еволутивната природа на рамката за човекови права и тековниот развој на човековите права во различни региони во светот
132. Може да објасни зошто не постојат културни групи кои имаат фиксни инхерентни карактеристики
133. Може да објасни зошто сите религиозни групи постојано се развиваат и менуваат
134. Може критички да размислува за тоа како историите често се прикажуваат и предаваат од етноцентрична гледна точка
135. Може да ги објасни националните економии и како економските и финансиските процеси влијаат врз функционирањето на општеството

в) Образец за набљудување – да се пополни од обучувачи/врсници:
Водич за набљудување:

- Разберете ги сите 20 компетенции и 135-те дескриптори
- Анализирајте ја активноста што се врши во однос на компетенциите и дескрипторите: кои се користат, демонстрирани, обучени?
- Исто така, обидете се да го набљудувате времето помеѓу активностите, паузите и споредните разговори. Кои компетенции и дескриптори се видливи?
- Пополнете ја листата со компетенциите што сте ги набљудувале и забележете кога секоја компетентност била видлива за време на активностите.

	Видени дескриптори за компетентност и појавување (изберете од 20-те компетенции на „пеперутката“)	Целите за одржливост кои се постигнати преку активностите	Ситуација на учење во која се наоѓале компетенциите/дескрипторите применети или обучени.
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			

г) Портфолио на активности

Врсниците собираат корисни податоци од сите активности што ќе се извршат -- употреба на паметни телефони и камери за снимање на искуства од вклучување во проект. Документарните фотографии, видеа и резултати од активности ќе обезбедат доказ за реализацијата на активностите за целите на одржливиот развој и ЦДЦ. Потоа, тие можат да бидат основа за дискусија меѓу врсниците.

ACTIVITY	
Дата:	
Содржина	**1. Фотографии:** - - **2. Видео** - - **3. Колеги** - -

д) Пајакова табела - за оценување на врснички групи.

Табелата на пајакот е дијаграм што ги илустрира точките на податоци на логичен и визуелен начин. Примерите на радарските графикони се изградени во концентрични кругови и често се користат за вредности на податоци и споредба. Табелата на пајакот ви помага да поврзете различни идеи додека го визуелизирате тешкиот концепт за разбирање преку податоците.

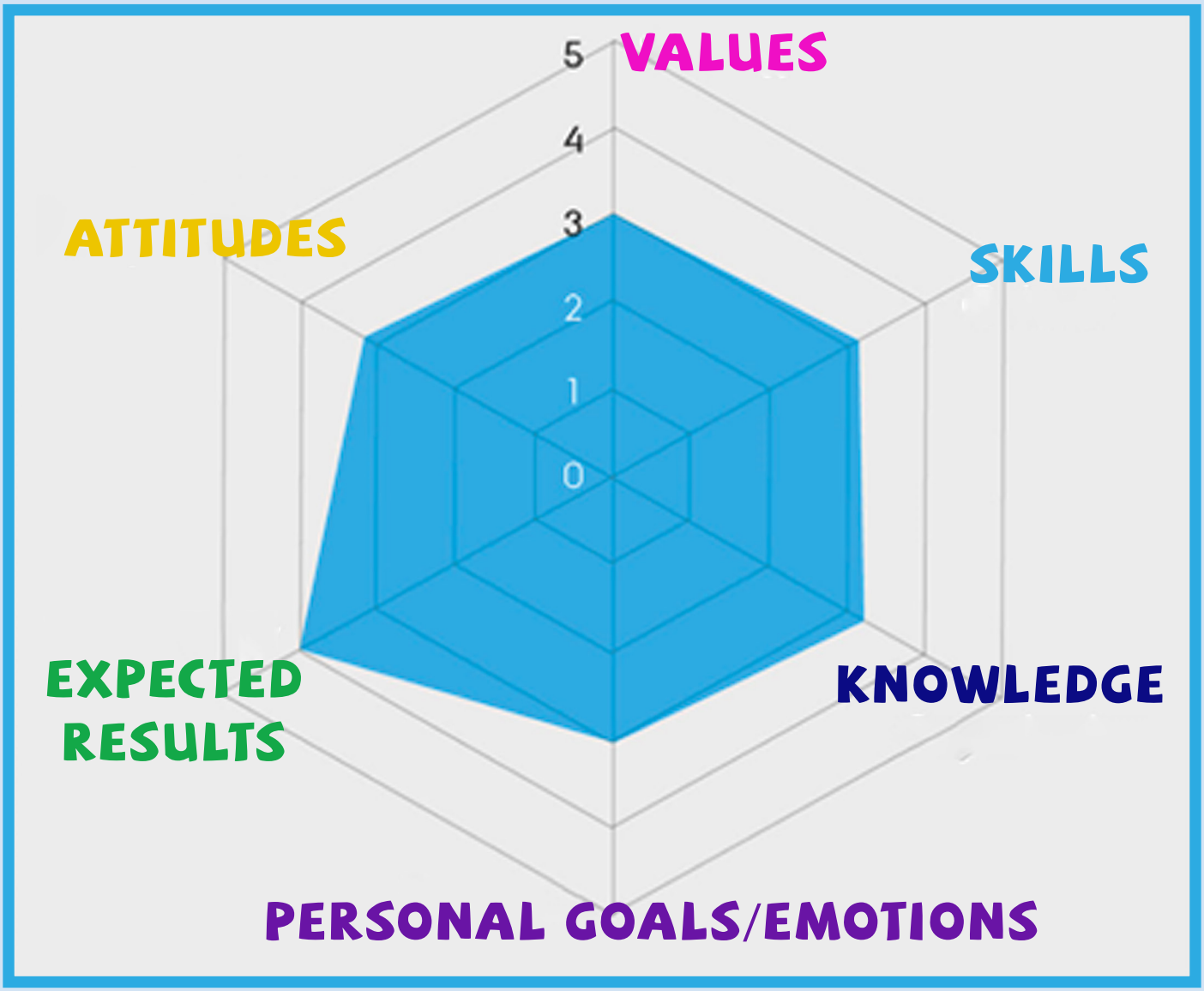
Во SUDECU, пајаковата табела може да се користи после секоја активност на врсниците за да се прикажат постигнатите вредности, вештини, ставови и постигнати знаења.

Во центарот е одржлива цел која ги презентира активностите. Како радијални линии што може да се додадат почнувајќи од центарот може да бидат емоциите што произлегуваат, очекуваните резултати и постигнатите лични цели.

Кога станува збор за клучните компоненти, графиконот на пајакот го содржи следново:

- Центар. Јадрото на пајаковата табела од која започнуваат оските.
- Оски кои почнуваат од центар. Вклучени се најмалку три оски, од кои секоја претставува одредени променливи.
- Различни мрежи. Со оските што ја делат пајаковата табела, добивате мрежи што прикажуваат информации.
- Клучни вредности. Различни вредности се прикажани за секоја специфична оска користејќи карактеристична боја.

1. Вредности
2. Ставови
3. Знаење
4. Вештини
5. Очекувани резултати
6. Лични цели/ емоции

ѓ) Формулар за самоевалуација во форма на видео ТЕД говор

Врсниците го креираат видеото со усно објаснување ТЕД стил. Ќе се користи во следење наместо класично интервју.

8 - Чекор процес за креирање на вашиот ТЕД говор

Чекор 1	**Најдете идеја што сакате да ја споделите - една компетентност или една цел за одржливост!**
Чекор 2	**Развијте неочекуван начин да ја искажете вашата идеја:** Користете живи примери, илустрации, приказни, факти, музика, цртеж, видео за да го привлечете вниманието на публиката.
Чекор 3	**Соберете сè и сè што е поврзано со вашата намера и содржина:** Побарајте сè што ќе ви падне на ум треба да се собере: цитат што сте го слушнале на училиште/на работа, приказна што се однесува на вашата идеја, факт или кластер на податоци што ја поддржуваат, метафора или аналогија што помага да се објасни. личен момент во вашата врска со идејата.
Чекор 4	**Започнете да замислувате како можете да го отворите и завршите говорот:** Почнете да си играте со идеи за овие важни делови од вашиот говор. Ефективен начин да започнете кој било говор (не само ТЕД говор) е да го привлечете вниманието на вашата публика - често со приказна за човечки интерес, изненадувачка статистика, неочекувано набљудување или прашање што предизвикува размислување.
Чекор 5	**Поставете ги останатите материјали во разумен редослед:** Направете преглед на високо ниво (изоставете поголем дел од деталите, само распоредете ги големите точки или елементи). Напишете го секој елемент (приказна, коментар, набљудување, факт) на картичка и физички измешајте ги за да видите различни можни нарачки. Верувајте им на вашите инстинкти! Добро е ако не ја пронајдете најдобрата организација за вашиот говор првиот пат кога ќе се обидете - тоа им се случува на сите!
Чекор 6	**Разговарајте до груб нацрт на вашето сценарио:** Ова е местото каде што вашиот „план за говорење“ станува „говор“. „Добра идеја е да се снимате, да слушате и да станете свесни како изгледа реално. Совет: Обрнете особено внимание на начинот на кој се поврзани различните елементи во вашиот TED говор.
Чекор 7	**Испробајте го вашиот нацрт на говорот за Тед на слушател волонтер:** Секогаш е фасцинантно да се види како другите реагираат на нашата презентација - повратните информации се потребни за да се подобри структурата и јасноста на вашиот нацрт. Поентата не е да го менувате говорот. Поентата е да се подобри неговата ефикасност.
Чекор 8	**Повторете ги следните чекори по потреба:** Откако ќе добиете повратни информации од слушателот волонтер, повторете ги овие чекори толку често колку што е потребно додека вашиот говор не добие задоволителен облик. И конечно... подгответе се внимателно, снимете го најдоброто и обидете се да се опуштите. Вашата публика ќе го сака овој говор - и вие заслужувате да уживате во него!

е) Игра со зборови – да се оцени вклученоста и разбирањето од врсниците.

Оваа игра е комбинација од SUDECU и ИГРА СО КРСТОЗБОРОВИ која треба да се изведе по реализирање на состанок или спроведување на активност.
Презентирањето на личните достигнувања со само 4 збора е одлична алатка за оценување на индивидуалното знаење за содржината (или работа во парови) и за споделување на веб-страницата на проектот, ФБ или страницата на Инстаграм.

Опис:

SUDECU ИГРА НА ЗБОРОВИ

Секој учесник треба да најде 4 збора (компетенции за ЦДЦ) и да пишува во хоризонтални или вертикални линии, така што барем една буква од секој збор да биде придружена со совпаѓање со друг збор.

-ВРЕДНОСТИ
-СТАВОВИ
-ВЕШТИНИ
-ЗНАЕЊЕ

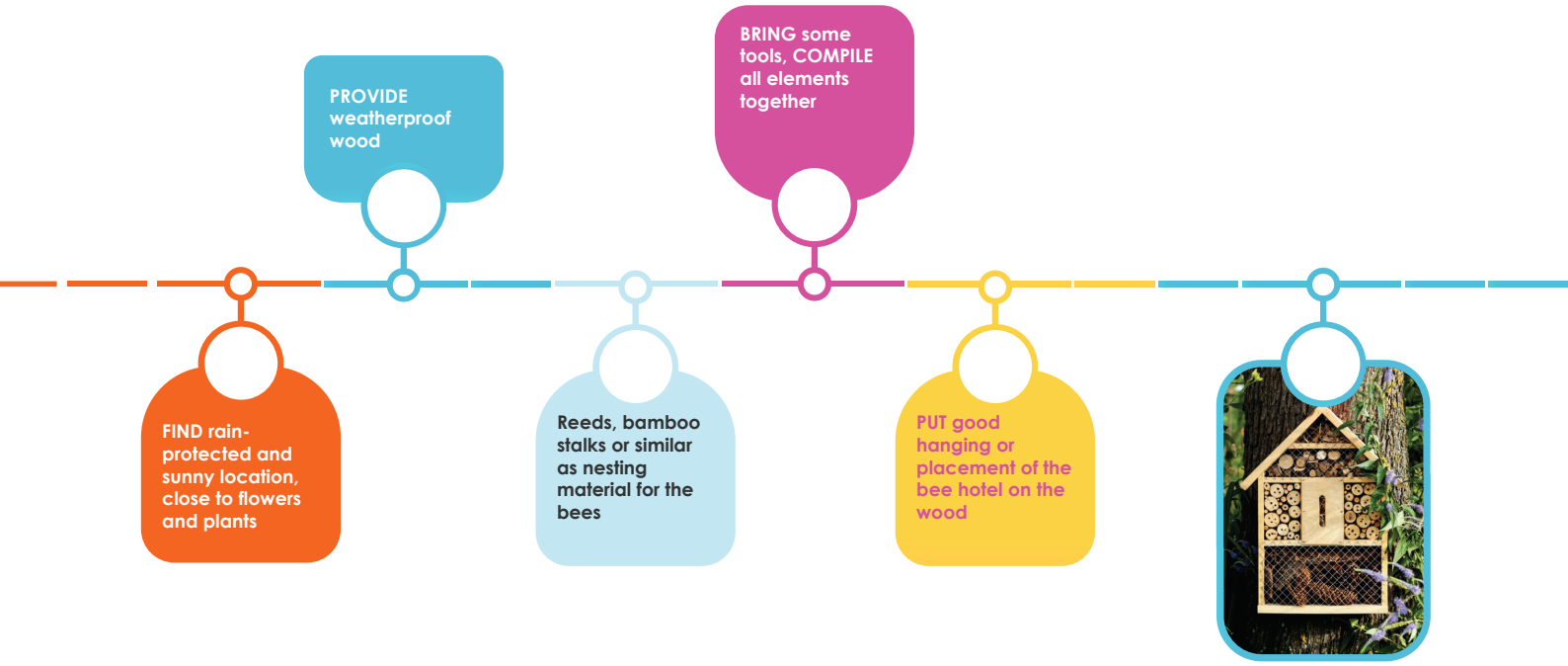

ж) СУДЕКУ игра временска рамка - инструмент за следење со врсници.

Водич:
Врсниците креираат игра со историја со временска рамка за настани!
Овој метод може да се користи за да се научат фазите на избраната активност чекор по чекор.

Врсниците цртаат картички и создаваат временска линија ставајќи ги во правилен редослед.
Овој процес на учење од врсници може да започне од тренер од врсници, а потоа секој учесник може да стави своја картичка во редот.
Учењето од врсници се појавува кога колегите ќе докажат правилно поставување на картичката.
Целта е да се обезбедат сите чекори потребни кон конкуренција на активноста или планираниот проект.

Играта Timeline (временска линија) може да се изведува и на флипчарт или на поголема хартија за цртање, така што секој учесник може да нацрта/напише/лепи своја презентација на одреден чекор.
Оваа игра - како презентација е радосна, не одзема многу време и поддржува активна врсничка комуникација и учење.

АПЕНДИКС
ОСУМ ПРИМЕРИ ЗА МЛАДИНСКИ АНГАЖМАН

1. Зачувување на природата и заштита на животната средина:
IАко сакате да внимавате на еколошкото, одржливото однесување не само во секојдневниот живот, можете несебично да работите за природата и животната средина. Во северна Македонија се активни организации кои можат да обезбедат обука: https://www.foei.org/member-groups/north-macedonia/

2. Понудете услуги за посета:
Постарите или лицата со посебни потреби често имаат потреба од поддршка во секојдневниот живот, на пример придружба при посета на лекар или власти, помош при чистење или купување. Но, често се работи само за правење друштво. За да волонтирате за услуги за посета, можете да контактирате со германскиот Црвен крст, регионалните здруженија за помош на млади и стари лица или самите установи за стари лица.

3.Организирајте донации :
Оние кои не можат да донираат пари можат да помогнат со донации во за време на природни катастрофи и кризи. Сепак, често се поставува прашањето како облеката, мебелот, покуќнината или детските играчки треба да допрат до оние на кои им е потребна. Најдобро е да побарате совет од Каритас, на пример: https://migrants-refugees.va/country-profile/north-macedonia/

4. Придонесете за локалната помош за бегалците:
Ако сакате да станете активни во помагањето на бегалците, имате многу опции. Меѓу другото, можете да им помогнете на бегалците како секојдневен придружник со посетите на властите, да помогнете во грижата за децата или да понудите туторство за учење на новиот јазик. Честопати помага и организирањето на предмети и покуќнина, облека или велосипеди.

5. Понудете туторство за училишно учење:
Дури и еден час туторство неделно може да им помогне на децата и младите со посебни потреби. Формирањето на здружение наречено „Студентите ги едуцираат студентите“ може да биде исклучително важно за да им се даде на социјално и финансиски загрозените деца добра можност за образование.

6.Организирајте чување на деца:
Со цел да се олесни товарот од секојдневниот живот, да се помират семејството и работата или да можат да се погрижат за сите потребни состаноци и обврски, на многу родители им е потребна поддршка - но честопати не можат да си ја дозволат.

7. Понудете телефонско советување:
Многу волонтери ширум светот работат на телефонско советување, кое е контакт точка за луѓето во тешка ситуација. Меѓутоа, за да волонтирате, не ви треба само симпатично уво, туку и добар тренинг. Како може да се организира ова? Каде можете да добиете поддршка? https://knowledge.unv.org/country/north-macedonia

8. Помагање во засолништа за животни:
Помошта е секогаш добредојдена во засолниште за животни - и тоа не само во форма на парични или материјални донации. Речиси сите засолништа за животни се среќни што имаат волонтери кои сакаат кучиња и мачки и се подготвени да поминуваат време со животните. Но, не се работи само за галење и шетање на животните: Помош е потребни и за секојдневната работа - чистење и поправка на површините за животни или одржување на зелените површини! Најдоброто нешто што треба да направите е да го прашате најблиското засолниште за животни како може да се поддржи. https://www.meowpawsnorthmacedonia.com/

Предлог 1: Хотели за диви пчели

На Балканот живеат неколку стотици видови пчели. На многумина им се заканува изумирање. Со домашен пчелен хотел можете да придонесете за опстанокот на овие корисни инсекти!Можеби е идеја да се започне соодветна иницијатива за пчелни хотели во рамките на СУДЕКУ и да се има за цел да се активираат околу 1000 пчелни хотели во период од две години.

Хотелот за пчели: безбедно засолниште за пчелите
Дали знаевте дека пчелите треба да летаат 3000 километри за да соберат 25 грама мед? Толку е количината што ви е потребна за да направите пунџа од мед. Медоносните пчели се неверојатни и корисни инсекти кои се составен дел од нашиот секојдневен живот.Но, постојат многу други видови пчели. Можеби не даваат мед, но обезбедуваат свежи јаболка и круши, на пример. Зашто, само со опрашување на растенијата пчелите можат да одгледуваат плодови.

Пчели: Нема страв од уболи
Многу луѓе претпочитаат да ги гледаат корисните мали инсекти од далеку. Причина: можат да боцкаат. Но, медоносните пчели се сè само не среќни!
Така, пчелите, кои се нарекуваат и диви пчели за да ги разликуваат од медоносните пчели, имаат важна задача. Спротивно на тоа, се разбира, тоа значи дека без пчели нема да има растенија.

Помогнете им на пчелите - обезбедете им хотел
Овој опис на проектот има за цел да изгради хотел за дивите пчели! Затоа што на дивите пчели најмногу им треба безбедно место за растење. Што ви е потребно за изградба на пчелен хотел:

- Водоотпорно дрво кое не омекнува кога врне, на пример даб или бука. Алтернативно, можете да користите газобетон. Нема ограничувања за вашата имагинација!
- Заштитена од дожд и сончева локација или домашно засолниште за дожд. Важно е да одлучите за локацијата уште од самиот почеток, бидејќи штом пчелите ќе се вселат, повеќе не можете да го преместите пчелниот хотел - инаку пчелите не би можеле да го најдат патот до дома.

- Трска, стебленца од бамбус или слично како материјал за гнездење на пчелите.
- Можеби некои алатки, како што е вежба.

Доколку сакате, можете да додадете и материјал за гнездење во конзервите. Лимот е идеално засолниште за дожд.
Совршен хотел за пчели, исто така, обезбедува храна во близина. Дивите пчели сакаат диви цвеќиња, како што се пченкарно цвеќе, пченкарен афион и трева.

Изградете хотел за пчели
Доколку не користите лимена конзерва или готова дрвена кутија, секако ќе треба сами да ја составите основната структура на вашиот пчелен хотел.
За да го направите ова, навртувате еден заден ѕид и страничните ѕидови, а потоа треба да се грижите само за внатрешниот мебел, така да се каже. Во дивината, многу диви видови пчели се гнездат во мали дупки на ѕидови или дрвја.
Можете да ги рекреирате овие дупки, на пример, со користење на шуплив блок, дупчење дупки во некој порозен бетон или едноставно врзување на стебленца од бамбус заедно.
Доколку на овој начин на вашиот пчелен хотел му обезбедите влезови со дијаметар од 2-10 милиметри, на дивите пчели ќе им понудите идеално засолниште. Пчелите претпочитаат влезови со дијаметар од 3-6 милиметри.

Предлог 2: Поправка на велосипеди

На многу велосипеди им е потребна само мала грижа и одржување. Ако ова е добро организирано во училиште, во соседство, во клуб, тоа неизмерно придонесува за мобилноста, заштитата на животната средина и безбедноста. Поставувањето и водење на таква услуга како група млади луѓе може да има огромно влијание во село, градска област.

Основни прашања што треба да се постават:

- Кој ќе ни обезбеди (бесплатно) простор до кој лесно се стигнува од улица?
- Кој ќе не обучи за да го имаме потребното знаење?
- Дали ни требаат пари или можеме да го собереме потребниот материјал?

Како правилно да го одржувам мојот велосипед?

Редовното одржување на вашиот велосипед не е само за да го одржувате во добра состојба подолго време, туку и да обезбедите безбедност. 8-те најважни точки за одржување на велосипед, што може да се направи со минимум алатки.

1. Одржување на гуми

Закрпи дупки во внатрешната цевка:
Ова е најчеста причина за некористење на велосипедот. Важно е секој да научи како да ја поправи цевката со едноставни алатки.
Проверете го притисокот во гумите:
По некое време, дури и кога велосипедот не се вози, гумите губат притисок. За удобно и безбедно возење, важно е редовно да го проверувате притисокот во гумите. За да го проверите притисокот, идеално ви е потребна пумпа со манометар. Се повеќе градови нудат пумпни станици за самопослужување за велосипеди: дознајте!
Проверете ја состојбата на гумите:
Доколку се истрошени, оштетени или испукани, гумите мора да се заменат.

Абење: Дали шарата на шарата на гумата е сè уште видлива и добра? (важно за држење/фат, особено на дожд).
Бандажи: Проверете да не се носат. Ако вашата гума е истрошена во близина на бандажот, проверете дали перницата на сопирачките не се трие со гумата.
Пукнатините се знак дека гумата е премногу стара, бидејќи гумата ја изгубила својата флексибилност.

2.Проверка на тркалата
Свртете го велосипедот наопаку и завртете го секое тркало под набљудување: ако тркалото се ротира нерамномерно, препорачливо е да го центрирате техничар.
Заменете ги свитканите или скршените краци колку што е можно поскоро, бидејќи неисправните краци го зголемуваат притисокот врз другите краци, што може да предизвика тркалото нагло да пропадне.

3. Проверете го менувачот
Кабли:
Проверете дали каблите не се излитени или оштетени: Ако е така, тие треба да се заменат што е можно поскоро.
Абење на забите: Проверете ја состојбата на забите на запчаникот и прстените на синџирот. Како можеш да кажеш дека забите се истрошени? Тие се остри или деформирани. Истрошените заби може да доведат до пролизгување на ланецот и излевање на високиот синџир.
Носење на синџирот: Абењето се дефинира со продолжен синџир. Како можам да го проверам ова? Најлесен начин е да набавите тестер за абење на синџирот. Ако се појави празнина кога се влече ланецот (повеќе од половина од висината на забот): Сменете го ланецот.
Исчистете го и подмачкајте го менувачот: тоа е важен чекор за непречено менување на брзините и за долговечноста на менувачот.
Проверете ги брзините: идеално поставете го велосипедот на држач, инаку закачете го. Префрли низ сите брзини: Тие треба брзо да се префрлат без да пукаат. Ако тоа не е случај, прилагодете го задниот или предниот менувач. 4. Упатствата на интернет ќе помогнат.

4. Проверете ги сопирачките
Поставете ја добро сопирачката на велосипедот!
Редовно проверувајте ги влошките на сопирачките. Витално! Заменете ако е потребно!

5. Проверете ги светлата
Проверете дали предните и задните светла работат правилно. Исчистете ги рефлекторите, бидејќи колку се повалкани, толку се помалку ефикасни.

6. Проверете ги материјалите за поправка на велосипеди:
Проверете дали е сè уште готов или дека лепилото не се исушило. Што треба да содржи комплетот за секој велосипедист:

- Рачка на гумата
- Шкурка
- Ален клуч
- 1 цевка лепак
- Кружни и правоаголни закрпи

7. Тестирање на кацигата Velo

Школката и полистиренската пена не смеат да имаат пукнатини или деформации, во спротивно кацигата мора да се замени. Во секој случај, треба да го менувате на секои 5 години, бидејќи материјалите стареат и ги губат своите својства.

За видливост, а со тоа и безбедност, кацигата може да биде украсена со рефлектирачки елементи.

21 ЧЕТИРИ ПРИМЕРИ НА АКТИВНОСТИ СО РОДИТЕЛИ

1. Организирање на пикник - сменети улоги

Заедничкото време во природа е секогаш наградно за сите членови на семејството. За добро да се подготви, обично родителите се единствените вклучени, што ги прави одговорни за сите активности што ќе се случат. Дозволувањето планирање со промена на улогите меѓу членовите на семејството може да биде освежувачко, забавно и може да даде длабочина на разбирање на обврските и одговорноста. Кога детето се однесува како родител и родител како дете, тие посуштински ја разбираат меѓусебната улога и можат да додадат свои идеи како другите можат да реагираат. Ова може да се изврши со пишување на списокот со залихи на храна, опрема за седење или спортски реквизити.

2. Размислете и дискутирајте за визијата за сопственото семејство врз основа на списание, видео, примерок од книги

Рефлексијата на она што се чита, согледува или гледа е еден од најважните аспекти на учењето. Многу често, вредните пораки кои можат да се применат за да се разберат или збогатат сопствените односи се губат во брзо менување на животот. Многу информации за различни ситуации во семејниот живот се пренесуваат преку книги прочитани на училиште, социјалните мрежи или ТВ реклами. На пример: врз основа на видео клип што покажува како модерната технологија ги поврзува членовите на семејството може да биде одлична основа за дискусија за сопствените семејни односи, однесувања и како да се подобрат.

3. Планирање на патување – заедничко пишување на временските активности

Возбудливо време за семејството е да одите заедно на патување. Многу често членот/членовите на семејството може да се жалат или да бидат незадоволни, имајќи други идеи што и како треба да се организира времето. Може да влијае на целото време поминато за другите. За да го искористите максимумот од патувањето во согласност со очекувањата на секој член на семејството, планирањето активности во временска линија заедно може да биде клучот. Пишувањето на временската линија за патување може да започне со поделба на одговорноста за секој член на семејството, од пакување торби, носење храна, купување билети, до избор на места за посета, кога, колку долго итн. На овој начин поврзаноста на семејството може да се зајакне со разбирање и почитување на заемните стекнати одлуки и заедничките интереси.

4. Пишување на писмо до партнер

Вреден и важен сегмент од родителството е односот со сопствениот партнер. Во животот кој брзо се движи, покриен со многу обврски, врските со партнерот може да се заматат или да се остават настрана. Постојат многу начини меѓусебната врска да биде топла, нежна и на тој начин силна. Еден од многу интимните и суптилните начини да ја задржите врската со партнерот цврста е да напишете писмо. Тоа може да биде класично писмо напишано на хартија, е-пошта, писмо-порака на различни е-платформи итн. Писмото може да содржи дневни активности со порака колку е важен нашиот партнер, сеќавањата формираат радосно време поминато заедно, цитат на денот, фотографија, колажи. Понекогаш објаснувањето на сопствените мисли на писмен начин може да биде полесно и подлабоко отколку на говорен начин. Писмо со сопствен ракопис може да биде убаво изненадување што може да го просветли денот на нашите партнери.

Предлог 1: Овозможете и на убавината да расте

Активното вклучување на родителите во училишната средина не е толку вообичаено. Училишните активности обично се наменети за учениците и наставниците. Но, ангажирањето на родител со други родители, заедно со нивните деца може да биде неверојатно искуство со трајни резултати. Тоа може да го зајакне создавањето на тимови на родители, врски родител-дете, така што секој родител може да се чувствува добредојден и поддржан.

Активностите може да вклучуваат садење дрвја, цвеќиња или само ставање семе од трева во училишниот двор. Најверојатен ефект е што оваа активност има потреба од постојана комуникација, организација и грижа за растенијата во подолг период. На тој начин, поврзувајќи се и споделувајќи со другите, помагајќи и учејќи во училишниот двор, може да се развијат многу животни вештини, за родителите и за децата, соодветно.

Предлог 2: Контроверзни прашања на работа - цртање графикон

Работното време за секој возрасен е начин да се овозможи поддршка и развој на секој член од семејството. Справувањето со толку сериозно прашање кое е од животно значење за секој член на семејството, врши голем видлив и длабок психолошки притисок. Се зголемува дури и кога на работа ќе се појави некоја несакана ситуација. Врз основа на воспоставената лажна слика дека сè треба да биде секогаш совршено за да се натераат другите да ја перцепираат индивидуата како успешна, многу родители чувствуваат вознемиреност ако споделуваат сопствени грижи или сложени проблеми на работа. Може да ја направи ситуацијата уште потешка ако родителот се чувствува изолиран од другите.

Создавањето табела со само именување на проблемот, не вклучувајќи ги имињата, времето, работното место и дискусијата за ситуацијата може да биде релаксирачко и просветлувачко за многу родители.
Графиконот може да започне со прашањето во центарот, а потоа да додаде начини (чекори) како да се објасни, презентира, реши ситуацијата во комуникацијата со колегите.
Стрелките со цртање може да ја објаснат насоката на решавање на проблемот чекор по чекор. Од најголема важност би било да се создадат повеќе од едно можни решенија, да се презентира поширок поглед и различни решенија. На тој начин секој член на родителската група може да учествува со сопствен пристап, но графиконот не треба да ги прикажува само идеите на еден член, туку интегративно градење на можното решение на родителската група.

23 КОИ СЕ СПЕЦИФИЧНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ (ООР)?

Професионалните компетенции се основни за ООР, на кој му треба содржина за да се развие. Затоа, тие сеопфатно придонесуваат за ООР, кој се стреми кон интердисциплинарен пристап и со тоа го унапредува и продлабочува ова знаење и компетентност. Компетенциите што треба да се промовираат во ООР вклучуваат:

- професионалните способности,
- генеричките компетенции, од кои некои се преклопуваат со компетенциите за ООР,
- специфични компетенции за ООР.

На тој начин, компетентноста означува и индивидуален ресурс (има компетенции) и индивидуален процес (да се биде компетентен). Тој опфаќа и артикулира лични и контекстуални ресурси кои се мобилизирани од поединец, земајќи ги предвид ограничувањата на контекстот (концепт за мотивација/ангажман).

Когнитивни компетенции	
Комплексно размислување - Системски пристапи -Управување со несигурност Управување со парадоксот -Чувство за синтеза	**Системски пристапи** Ученикот може Споредете ги елементите меѓу себе (информации, факти, мислења и сл.) и препознајте ги врските Разбирање на различните односи (последици, нелинеарни интеракции, повратни информации) помеѓу еколошките и социјалните феномени. Спроведување на системска анализа околу прашање на одржливост **Управување со парадокси** Ученикот може: Заземете став и расправајте се Барајте и истражувајте алтернативни решенија (на нормата, до сопствената позиција) **Управување со несигурност / Чувство за синтеза** Ученикот може: Издржете ги ситуациите за кои нема јасно решение и/или спротивставени вистини Развијте стратегија во ситуација која се карактеризира со отпор и пречки **Креативно размислување: имагинација, флексибилност и приспособливост** Ученикот може Замислете концепти, идни сценарија Препознајте ги прашањата и предизвиците на проблематичните, новите и необични ситуации Усвојувајте дивергентно (неконформистичко, оригинално) и конвергентно размислување за решавање проблеми (= најдете решенија). **Исчекување, проекција** Ученикот може: Разберете и проценете ги можните, веројатните и/или посакуваните иднини. Хипотеза за иднината Замислете сопствена визија за иднината, земајќи ги предвид можностите и ограничувањата.

Метакогнитивни компетенции	
Мотивациски и метакогнитивни вештини - Стратегии за учење -Автономија - Одговорност - Преземање иницијативи	**Стратегии за учење** Ученикот може: Создавање ментални слики, планирање и хипотеза Саморегулирај се набљудува, анализира и опишува сопствените процеси и ресурси на учење. Приспособете се според личните и еколошките ресурси **Автономија** Ученикот може: Најдете помош кога е потребна Донесувајте свесни, индивидуални и колективни одлуки во контекст на учењето, училишните активности, во однос на сопствениот живот и општеството воопшто. **Одговорност** Ученикот може: Преземете одговорност во контекст на часот и училишната средина. Преземете одговорност за своите идеи и одлуките што произлегуваат од нив, за себе и за другите (колективна одговорност). **Преземање иницијативи** Ученикот може: Најдете и предлагајте решенија за неговата/нејзината работа како ученик во рамките на часот, училишната средина и пошироко. Учествувајте во училницата, во училиштето и на крајот во врска со промените во општеството

Рефлексивни компетенции	
Рефлексивност - Рефлексивен пристап - Научен, критички ум - Етика	**Рефлексивен пристап** Ученикот може: Да се оддалечи од фактите, информациите, процесите на учење, човечките постапки и одлуки, вклучително и сопствените, во просторно-временска структура на работ на активноста Рационално анализирајте ги овие елементи (именувај, категоризирај, идентификувај ги конвергенциите, дивергенциите, комплементарностите и последиците од дејството). Оценете ги овие елементи врз основа на сопственото искуство (загриженост, прашања, намери, вредности) и во однос на одлуката што треба да се донесе. **Научен, критички ум** Ученикот може: Споредете ја сопствената позиција со ставот на другите Испрашајте ја сопствената позиција (претпоставки, верувања, вредности во основата на дискурсите и практиките). **Етика** Ученикот може: Препознајте ги нормите и вредностите во основата на дискурсите и практиките Размислете и преиспитувајте ги сопствените вредности Поставување етички прашања - што е правилно, што да правам? Заземете став, особено во однос на прашањата за одржливост

Социо-емоционални компетенции	
Интерперсонални вештини -Комуникација -Соработка -Учество -Почит -Емпатијата	**Комуникација** Ученикот може: Изразување на разбирлив начин, мобилизирање информации, факти и различни ресурси Користете различни типови на јазик во зависност од контекстот Вклучете се во дијалози за да работите со другите **Соработка** Ученикот може: Применете стратегии за соработка, како во класот (на пр. класен совет) така и на ниво на училиште (на пр. проект). Во моментите на соработка земете ги предвид сопствените карактерни црти и туѓите. Барајте консензус за решавање на споровите, препознајте го и држете се до него **Учество** Ученикот може: Развијте мерки со другите за одржување и помагање во обликувањето на училишната средина. Земајќи ги предвид предизвиците и ограничувањата својствени за проблематична, дебата Разбирање на вредноста на учеството и важноста на демократијата во контекст на одржливоста **Почит** Ученикот може: Разберете, разгледајте и применувајте ги правилата што произлегуваат од договор со колективно преговарање. Препознајте различни улоги во групата и разгледајте ја различноста на мислењата Препознавајќи ја и земајќи ја предвид различноста на светот **Емпатијата** Ученикот може: Размислете за карактерните црти на другите Слушајте и разгледајте ги мислењата и гледиштата на другите Ставање во кожата на друга личност, т.е. препознавање што таа личност мисли и чувствува, особено кога е од доаѓа од заедница различна од сопствената
Самоспознавање -Самопочит -Самодоверба -Самоефикасност -Вредности	**Самопочит** Ученикот може: Препознавање на сопствената вредност Препознавање и изразување на сопствените емоции, интереси и потреби Проценете ги неговите/нејзините јаки и слаби страни во однос на неговото/нејзиното учење и социјалните интеракции. Прифатете ги критиките Прилагодете се на заедничките цели (убедете ги и/или оставете ги настрана сопствените интереси) **Самодоверба и самоефикасност** Ученикот може: Дејствувајте и донесувајте лични одлуки врз основа на самоспознавање (физичко, интелектуално, емоционално и социјално). проценете ги неговите/нејзините силни страни, особено за ситуации кои се предизвикувачки Проценете го неговиот/нејзиниот опсег на дејствување во колективот и како сограѓанин. **Вредности** Ученикот може: Прашај ги сопствените и аргументите на другите врз основа на факти, норми, интереси и вредности. Дискутирајте за нив во врска со вредностите на колективно, културно и глобално ниво

24 ЦЕЛИ ЗА ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ: МОМЕНТАЛНА СИТУАЦИЈА И ИДНИ ЧЕКОРИ

Агендата за 2030 година сега е на пола пат. Светскиот извештај за одржливост, кој се објавува на секои четири години, покажува дека сите земји се далеку од постигнување на целите за одржливост. Само 15 отсто од вкупно 140 поединечни мерки се на распоред. За повеќе од 30 проценти од целите, нема промена, па дури и уназадување од 2015 година.

Сепак, СУДЕКУ сака да ги поддржи сите учесници да не останат само задоволни, туку да сакаат и да можат да преземат конкретни чекори во нивните демократски карактеризирани животи. 17-те цели коментирани овде ќе ви помогнат да го постигнете тоа. Каде стоиме и какви чекори можеме да преземеме?

01 НЕ НА СИРОМАШТИЈАТА

Да се запре сиромаштијата во сите форми и насекаде

1.Не на сиромаштијата

Сегашната ситуација:

Борбата против сиромаштијата е предуслов за одржлив и одржлив развој. Сиромаштијата има многу последици, врз здравствената состојба, можностите за образование, идните перспективи. Луѓето умираат како последица на сиромаштија. Затоа, искоренувањето на сиромаштијата е еден од најголемите предизвици со кои се соочува човештвото.

Чекори:

До 2030 година, екстремната сиромаштија треба да биде искоренета за сите луѓе насекаде во светот. Во сите земји, процентот на сиромаштија во нивната земја треба да се намали за половина. За таа цел, ширум светот треба да се воспостават добри социјални системи и социјални мерки за да им се овозможи на сите луѓе соодветно да ги задоволат своите основни потреби (домување, храна...). Луѓето, исто така, треба да бидат подобро заштитени од ризикот од сиромаштија предизвикана од катастрофи и еколошки штети. Сите луѓе треба да имаат исти можности за иднината. Секој треба да има пристап до природните ресурси како што се вода и почва и можност да стекне земјиште и имот. Секој треба да има пристап и до можности за излез од сиромаштијата, на пр. преку микрокредити и помош за самопомош во различни форми.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?

Како јас лично да ја имплементирам оваа цел?

02 ДА НЕМА ГЛАД

Да се стави крај на гладот, да се постигне безбедност на храна и подобрена исхрана и да се промовира одржливо земјоделство

2. Без глад

Сегашната ситуација:

Иако ширум светот се произведува доволно храна за сите луѓе, речиси 800 милиони луѓе сè уште се хронично неухранети (ФАО, 2015). Многу мали и микро земјоделци и самите страдаат од глад, бидејќи не можат доволно да живеат од земјоделството. Особено екстремните ситуации, како што се сушите или еколошките катастрофи, предизвикуваат неуспех на културите и глад.
Иако ширум светот се произведува доволно храна за сите луѓе, речиси 800 милиони луѓе сè уште се хронично неухранети (ФАО, 2015). Многу мали и микро земјоделци и самите страдаат од глад, бидејќи не можат доволно да живеат од земјоделството. Особено екстремните ситуации, како што се сушите или еколошките катастрофи, предизвикуваат неуспех на културите и глад.

Чекори:

Обезбедете сите луѓе да имаат пристап до безбедна, хранлива и доволна храна до 2030 година. Треба да се стави крај на сите форми на неухранетост. Пред сè, малите производители на храна, особено жените, припадниците на домородните народи, семејните фарми, сточарите и рибарите треба да можат да живеат од земјоделското производство.
Земјоделството треба да се трансформира на таков начин што ќе придонесе за зачувување на екосистемите и квалитетот на почвата, да ги издржи климатските промени и во исто време да произведува доволни приноси. Треба да се зачува генетската разновидност на семиња, култури и добиток, домашни животни и диви животни.
Пред сè, земјоделството во помалку развиените земји треба да се подобри преку советодавни услуги итн. и меѓународна соработка. Дополнително, треба да се коригираат трговските ограничувања и нарушувањата на глобалните земјоделски пазари и да се преземат мерки за да се спротивстават на екстремните флуктуации на цените на храната, особено на суровините.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?

Како јас лично да ја имплементирам оваа цел?

03 ЗДРАВЈЕ И БЛАГОСОСТОЈБА

Обезбедете здрав живот и промовирајте благосостојба за сите луѓе на сите возрасти.

3. Здравје и благосостојба

Сегашната ситуација:

Условите за живот, а со тоа и шансите за живот се многу различни низ светот. Во многу земји, најитните проблеми вклучуваат загадена вода за пиење, неухранетост и недостаток на протеини, недостаток на санитарни услови, загадување на животната средина и недостаток на здравствена заштита. Поради овие и други недостатоци, стапката на смртност на децата под 5-годишна возраст, исто така, често е сè уште над 5%, а луѓето умираат од болести или повреди кои лесно се лекуваат во богатиот дел од светот.

Чекори:

До 2030 година, добра медицинска нега треба да биде достапна за сите луѓе ширум светот, со лекови и вакцини кои се достапни. Во сите земји, особено во помалку развиените земји, треба да постојат добро функционални здравствени системи и да се обучуваат специјалисти.
Да се искорени ХИВ и СИДА, други епидемии како хепатитис и болести кои се пренесуваат преку вода низ целиот свет. Значително да се намалат смртните случаи на мајки при породување и да се спречат смртни случаи на новороденчиња и деца под пет години што може да се спречи. Смртните случаи поради загадување на воздухот, водата и почвата и контаминација со опасни хемикалии треба значително да се намалат. Во светот треба да се преполови и бројот на лица кои загинале или се повредени во сообраќајни несреќи.
Државите, исто така, се согласија да обезбедат подобро и пошироко образование на сите луѓе за здравствените проблеми, вклучувајќи алкохол, тутун и други супстанции кои создаваат зависност, како и мерки за планирање на семејството, ментално здравје и врската помеѓу животната средина и здравјето.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?

Како јас лично да ја имплементирам оваа цел?

04 КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАНИЕ

Обезбедете инклузивно, правично и квалитетно образование и промовирање на можностите за доживотно учење за сите.

4. Квалитетно образование

Сегашната ситуација:

Во светот, на многу деца, а особено на девојчиња од сиромашно потекло сè уште им е оневозможен пристап до образование, а со тоа и шанса да водат посамоопределен живот. На многу места, ова служи за одржување на односите на моќ. Околу 58 милиони деца ширум светот не одат на училиште секоја година (УНЕСКО, 2012). Многумина од оние што одат го напуштаат училиштето без да знаат да читаат, пишуваат и пресметуваат, делумно поради лошиот квалитет на училишното образование. Младите и возрасните кои не го завршиле своето образование имаат поголема веројатност да завршат невработени отколку оние со високо образование. Затоа образованието е клуч за напредок и подобар живот.

Чекори:

Сите луѓе ширум светот треба да имаат еднакви можности за квалитетно образование. До 2030 година треба да се обезбеди бесплатно основно и средно образование за сите, без разлика на пол и потекло, а значително да се зголеми бројот на млади и возрасни кои знаат да читаат, пишуваат и пресметуваат.
Училишните објекти и училишните средини треба да бидат погодни за деца, погодни за лицата со попреченост, погодни за родовите и, пред сè, безбедни за да се создадат предуслови за позитивно учење без страв и насилство. Треба да се овозможи инклузивно учење и да се применуваат еднакви образовни можности за децата со попреченост, припадниците на домородните народи и луѓето од кризните подрачја.
Ќе се создаде поголема понуда на техничко и стручно дообразување за младите и возрасните со цел да се зголемат шансите за подобри работни места. Особено, на луѓето од помалку развиените земји треба да им се даде подобрен пристап до квалитетно образование преку стипендии. Техничката и педагошката обука на наставниците треба да се подобри во светот. Образованието за одржлив развој треба да стане дел од целата настава за сите ученици да можат да ги стекнат потребните знаења и квалификации за одржлив развој.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?

Како јас лично да ја имплементирам оваа цел?

05 РОДОВА ЕДНАКВОСТ

Родова правда и зајакнување на сите жени и девојки.

5. Родова еднаквост

Сегашната ситуација:

Ситуацијата на девојчињата и жените многу варира низ светот. Дискриминацијата и насилството врз жените се сè уште многу практикувана реалност. Милиони девојчиња помлади од 18 години сè уште се присилно мажени, една третина од нив на возраст под 15 години. Психичкото и физичкото насилство врз жените и девојчињата постои особено во помалку развиените земји и воените зони; светски проблеми се и трговијата со жени и семејното насилство. Дискриминацијата на жените често се заснова на социјална и културна слика за жената која не е дизајнирана за еднаквост.

Чекори:

Со цел да се постигне родова еднаквост, државите се согласија да ги зајакнат жените и девојките ширум светот до 2030 година и да преземат мерки за ставање крај на сите форми на дискриминација врз нив. За таа цел, треба да се бори против целото насилство врз жените и девојчињата, од нелегална трговија со луѓе до сексуална експлоатација.
Ќе се спречат сите практики кои го нарушуваат физичкото, менталното и сексуалното здравје на жените и девојчињата. Ќе бидат заштитени правата на жените на сексуално здравје и благосостојба и на самоопределено планирање на семејството.
Жените и девојките треба да бидат овластени да ги имаат истите права да бидат слушнати и исти можности да учествуваат во политиката, бизнисот и јавниот живот.
Работата што ја вршат жените во домаќинството и семејството, исто така, треба да биде подобро ценета и препознаена. Треба да се донесат закони за еднакви права на мажите и жените. Ова вклучува реформи кои им овозможуваат на жените да стекнуваат и поседуваат земја, финансиски услуги, наследства и суровини под еднакви услови со мажите.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?
Како јас лично да ја имплементирам оваа цел?

06 ЧИСТА ВОДА И САНИТАЦИЈА

Обезбедете достапност и одржливо управување со водоводните и санитарните објекти и системите за отпадни води.

6. Чиста вода и санитација

Сегашната ситуација:

Водата, храна број еден и основа за хигиена, варира по леснотија и тешкотија на пристап низ целиот свет. Според проценките, повеќе од 1 милијарда луѓе немаат пристап до чиста вода за пиење, а околу една третина од светското население нема пристап до хигиенски санитарни услови. Фундаментално нееднаквиот пристап до вода за пиење во светот се надополнува со зголеменото глобално загадување на водата со хемикалии. Покрај тоа, водата се смета за економски фактор во последниве години; валканите зделки со водата за пиење во регионите каде што веќе е дефицитарна се закана за егзистенцијата на многу луѓе таму.

Чекори:

За да се постигне целта бр. 6, земјите се согласија да обезбедат пристап до безбедна вода за пиење за сите до 2030 година. Луѓето исто така треба да имаат пристап до санитарни услови - со посебно внимание на потребите на жените и девојките и луѓето во ранливи ситуации - за да се обезбеди хигиена за сите.

Во светот, загадувањето на водата со опасни хемикалии треба да се запре, континуираното третирање на водата треба да се подобри квалитетот на водата ширум светот. Треба да се подобри во голема мера. Употребата на вода воопшто треба да стане поефикасна.

Треба да се зајакне соработката на сите нивоа во однос на управувањето со водните ресурси, доколку е потребно и преку границите. Земјите во развој треба да бидат поддржани на меѓународно ниво за да постигнат соодветна вода и санитација.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?

Како јас лично да ја имплементирам оваа цел?

07 ДОСТАПНА И ЧИСТА ЕНЕРГИЈА

Обезбедете пристап до прифатлива, сигурна, одржлива и модерна енергија за сите.

7. Достапна и чиста енергија

Сегашната ситуација:

Потребна е енергија за да стигнете до училиште или на работа или за да ги вклучите светилките дома, на училиште или на работа. Особено во земјите во развој, недостатокот на пристап до енергија за извршување на секојдневните работи како готвење или перење облека е делумно одговорен за луѓето кои живеат во сиромаштија. На пример, потребно е многу време за да се добие огревно дрво, или пристапот до енергија (на пример, батерии или парафин) е едноставно премногу скап.
Особено во руралните области во светот, употребата на обновливи извори на енергија може да се користи како еколошка и климатска опција за да се зајакне регионот економски, социјално и во областа на основната здравствена заштита и да се запре зависноста од фосилни горива. Потенцијалот на обновливите извори на енергија е многу голем: сонцето, ветерот, водата, земјата и биомасата обезбедуваат повеќе енергија отколку што би требало на населението. Во моментов, меѓутоа, само мал дел од него е технички употреблив, а изворите на фосилна енергија сè уште се во голема мера субвенционирани.

Чекори:

За да се постигне целта бр. 7, земјите се согласија да обезбедат достапен, сигурен и модерен пристап до енергетски услуги до 2030 година. ширум светот. Со цел да се унапреди истражувањето на технологиите за чиста енергија (на пример, во областа на складирање електрична енергија), меѓународната соработка треба да се засили. Особено во земјите во развој, инфраструктурата (како што се далноводи, електрани и складирање на електрична енергија) треба да се подобри и технологиите да се модернизираат со цел да се обезбеди одржливо генерирана енергија за сите.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?

Како јас лично да ја имплементирам оваа цел?

08 ПРИСТОЈНА РАБОТА И ЕКОНОМСКИ РАСТ

Постигнете одржлив, инклузивен и одржлив економски раст, целосно и продуктивно вработување и пристојна работа за сите.

8. Пристојна работа и економски раст

Сегашната ситуација:

Од 3 милијарди работни места во светот, само 1,2 се сметаат за безбедни. Принудената работа, модерното ропство, детската работа и работните услови кои го загрозуваат здравјето и животот се широко распространети.
Детскиот труд, а со тоа и негирањето на образованието е сè уште експлозивно прашање. 860 милиони работни места со заработка под 1,11 евра дневно придонесуваат за влошување на сиромаштијата. Во светот, повеќе од една милијарда луѓе живеат со попреченост, помалку од половина имаат работа, честопати без каква било форма на социјална заштита.
За да се подобрат работните услови ширум светот, компаниите мора да бидат поодговорни, човековите права мора да бидат вградени и почитувани насекаде во бизнисот. Луѓето мора да имаат можност самостојно да се издржуваат преку нивниот вкупен приход. Мора да се запре исклучувањето, дискриминацијата и малтретирањето и загрозувањето на егзистенцијата на многу луѓе преку екстракција на вредни суровини потребни за бизнис.

Чекори:

За да се постигне целта бр. 8, државите се согласија да создадат сигурни работни места преку иновации, креативност и технолошка модернизација кои го поттикнуваат човечкиот развој и потенцијал, а со тоа ја зголемуваат економската продуктивност.
Треба да се отворат пофер и сигурни работни места за жените и мажите, младите и старите луѓе, работниците мигранти и лицата со посебни потреби. Треба да се промовира растот на микро, малите и средните претпријатија. За намалување на невработеноста кај младите,
треба да се преземат мерки за подобрување на обуката. Ефективни мерки
веднаш да се стави крај на принудната работа, модерното ропство, трговијата со луѓе и трговијата со деца.
Со цел да се запре уништувањето на животната средина и да се спротивстават на климатските промени, треба да се развијат одржливи модели на потрошувачка и производство и во иднина да се извлекуваат суровините со поголемо внимание во однос на системите со природниот циклус.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?
Како јас лично да ја имплементирам оваа цел?

09 ИНДУСТРИЈА, ИНОВАЦИИ И ИНФРАСТРУКТУРА

Изградете отпорна инфраструктура, промовирајте инклузивна и одржлива индустријализација и поддржувајте ги иновациите.

9. Индустрија, иновации и инфраструктура

Сегашната ситуација:

Низ целиот свет, недостигот на недопрена јавна (снабдување со енергија, комуникација, отстранување на отпад, вода за пиење, транспорт, финансиски системи) и социјална инфраструктура (образование, благосостојба, здравствен систем, културни објекти, јавна безбедност, спорт и слободно време, социјално осигурување како како осигурување за невработеност) често е одговорен за луѓето кои живеат во сиромаштија.
Добро функционалната инфраструктура е предуслов за економски развој, а со тоа и основа за подобри услови за живот. Пристапот до виталните ресурси и санитарните услови се предуслови за здравје, мир и продуктивност.

Чекори:

За да се постигне целта бр. 9, земјите се согласија да изградат висококвалитетна инфраструктура (регионална и прекугранична) која е сигурна, одржлива и издржлива и ја поддржува човековата благосостојба и економскиот развој.
Постоечката инфраструктура треба да се модернизира. Истражувањето треба да се зајакне со цел да се постигне зголемена употреба на чисти и еколошки здрави технологии и индустриски процеси, како и поефикасно користење на ресурсите.
Кредити и техничка помош за мали фарми и бизниси, особено во земјите во развој.
Исто така, треба да се прошири пристапот до информатичките и комуникациските технологии; сите луѓе треба да имаат прифатлив пристап до интернет.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?

Како јас лично да ја имплементирам оваа цел?

10 ПОМАЛКУ НЕЕДНАКВОСТИ

Намалување на нееднаквоста во и меѓу земјите.

10. Помалку нееднаквости

Сегашната ситуација:

Според хуманитарната организација Оксфам, 1% од светското население моментално поседува повеќе од останатите 99%. 70% од светското население е погодено од растечката нееднаквост, а јазот меѓу богатите и сиромашните се зголемува.
Нееднаквоста во и меѓу државите (во однос на материјалните и нематеријалните ресурси) се должи, меѓу другото, и на различните географски и политички локации на земјите. Борбата за избегнување данок и даночно затајување, одаточувањето на капиталот наместо трудот и воведувањето минимални плати би можеле да се спротивстават на нееднаквоста, според Оксфам. Процесите на преструктуирање во економијата и во општеството, со најголемо можно учество на цивилното население, се предуслов за мирен, праведен и одржлив глобален развој.

Чекори:

Со цел да се имплементира целта бр. 10, земјите се согласија да постигнат и одржат зголемување на приходите на најсиромашните 40% од светското население до 2030 година. На долг рок, ова може сè повеќе да ги намали разликите меѓу богатите и сиромашните.
Глобалните финансиски пазари треба да бидат подобро регулирани и надгледувани. Земјите во развој треба да имаат поголем збор во одлуките за глобалните економски и финансиски ситуации. Официјалната развојна помош и финансиски текови треба да се насочат кон оние земји кои имаат најголема потреба.
До 2030 година, сите луѓе, без разлика на возраста, полот, етничката припадност, потеклото, оштетувањата, сексуалната ориентација, погледот на светот и верскиот или економскиот статус, треба да бидат овластени. Треба да се укинат дискриминаторските закони и да се гарантираат еднакви можности. Политиката за миграција треба да се развива на таков начин што ќе им овозможи на луѓето безбедно и одговорно да мигрираат.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?

Како јас лично да ја имплементирам оваа цел?

11 ОДРЖЛИВИ ГРАДОВИ И ЗАЕДНИЦИ

Да ги направиме градовите и населбите поинклузивни, безбедни, еластични и одржливи.

11. Одржливи градови и заедници

Сегашната ситуација:

Според Амнести интернешнал, околу една милијарда луѓе ширум светот живеат во сиромашни квартови. Животот во тесни населби и под тешки услови како што се лоши или никакви санитарни услови и нередовниот пристап до електрична енергија и греење значи дека криминалот е голем, луѓето сè повеќе се свртуваат кон дрогата, а здравјето на луѓето страда.
Различни причини прават сиромашните квартови да растат или се одговорни за луѓето што се движат од селата во градовите. Екстремните временски настани како што се сушата или обилните врнежи од дожд, кои почесто се случуваат поради климатските промени, го отежнуваат одгледувањето храна. Во потрага по подобри услови или работа за да ги прехранат своите семејства, доаѓа принудно иселување од селата. Друг феномен на модерното време се бегалските кампови, каде што луѓето кои бегаат од војна или политички прогон или едноставно се надеваат на подобри услови за живот се насилно сместени и често остануваат таму со години.

Чекори:

За да се постигне целта бр. 11, земјите се согласија да обезбедат добро, безбедно домување и основни услуги за сите до 2030 година.
Сиромашните квартови треба да се рехабилитираат до 2030 година. Исто така, треба да се создаде пристап до одржливи транспортни системи достапни за сите, безбедноста на патиштата треба да се подобри ширум светот и да се посвети посебно внимание на проширувањето на јавниот транспорт.
Граѓаните треба да се вклучат во проектирањето и планирањето на градовите и населбите во иднина. Светското културно наследство и природното наследство треба подобро да се чуваат и штитат. Несреќите од секаков вид (на пр. природни катастрофи или епидемии) треба да се спречат. Треба да се намали влијанието на градовите врз животната средина по глава на жител, особено квалитетот на воздухот и подобро да се следи отстранувањето на отпадот. Пристапот до повеќе зелени површини и воопшто до јавниот простор треба да им се овозможува сè повеќе на луѓето. Во иднина, урбаните и руралните региони треба сè повеќе да планираат заедно на координиран начин со цел да добијат економски, социјални и еколошки предности. Земјите од југот треба да бидат поддржани финансиски и технички за да се овозможи изградба на одржливи и отпорни згради со користење на автохтони материјали.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?
Како јас лично да ја имплементирам оваа цел?

12 ОДГОВОРНИ МОДЕЛИ НА ПОТРОШУВАЧКА И ПРОИЗВОДСТВО

Обезбедете одржливи структури за потрошувачка и производство.

12. Одговорни модели на потрошувачка и производство

Сегашната ситуација:

Суровините прво се потребни за производство на предмети за секојдневна употреба. Тие треба да се извлечат, транспортираат и обработуваат. За да стигнат до потрошувачот, стоката се пакува, се складира доколку е потребно и повторно се транспортира. Сите овие фази на производство бараат и енергија. Извлекувањето на суровини и натамошната обработка многу често се на сметка на луѓето и животната средина, бидејќи тие често се одвиваат под тешки и нефер работни услови и нема задоволителни еколошки процеси на екстракција и производство. Повторно, ова влијае на луѓето кои живеат во сиромаштија, се потпираат на работа и не можат да си дозволат да ги доведуваат во прашање условите на работното место. Згора на тоа, законите за животна средина често се многу помалку строги во земјите во развој, каде што подземните води се повеќе се загадуваат, дождовните шуми се сечат, почвата е исцрпена и воздухот е загаден.

Чекори:

За да се постигне целта бр. 12, државите се договорија за десетгодишна програмска рамка во која ќе се постигне одржлива потрошувачка и производство. Во овој поглед треба да се поддржат и земјите во развој.
Одржливо управување и ефикасно користење на природните ресурси ширум светот до 2030 година. Глобалниот отпад од храна и во приватниот и во индустрискиот сектор треба да се преполови до 2030 година. За да се намали отпадот, треба да се зголеми повторната употреба и рециклирањето.
До 2020 година, целта е да се постигне еколошки здраво управување со отпадот и хемикалиите, а со тоа подобра заштита на водата, воздухот и почвата. Треба да се охрабрат компаниите да воведат одржливи процеси, а јавните набавки исто така да станат поодржливи. Треба да се зајакне локалната култура и локалните производи, а со тоа да се отворат локални работни места. Треба да се истакне и да се понуди повеќе и одржливиот туризам. Јавноста треба редовно да добива информации кои овозможуваат и ја зајакнуваат свеста за одржлив развој. Ќе се укинат субвенциите за фосилни горива.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?
Како јас лично да ја имплементирам оваа цел?

13 МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА НА КЛИМАТА

Преземете итни мерки за борба против климатските промени и нивните влијанија

13. Мерки за заштита на климата

Сегашната ситуација:

Од почетокот на индустриската револуција, емисиите на стакленички гасови предизвикани од човекот нагло се зголемија. Во текот на последните неколку години, научниците ја покажаа врската помеѓу концентрациите на стакленички гасови во атмосферата и глобалното затоплување преку бројни студии.
Ефектот на стаклена градина предизвикан од човекот има различни последици ширум светот: екстремните временски настани се зголемуваат, половите и глечерите се топат, нивото на морето се зголемува, бројни растителни и животински видови се погодени и мигрираат или исчезнуваат. Сепак, најпогодени од последиците се луѓето кои живеат во географски негостопримливи области или немаат финансиски средства.
нема средства за прилагодување на климатските промени. Ова резултира со зголемен број на „климатски бегалци“. За да се постигне целта „2 °C“, сите земји во светот мора да се договорат за мерки кои првенствено ги намалуваат емисиите на CO2 и го спротивставуваат затоплувањето.

Чекори:

За да се постигне целта 13, земјите се согласија да се едуцираат и да ја подигнат свеста за климатските промени и нивните влијанија.
Мерките за заштита на климата треба да бидат вклучени од страна на националните креатори на политики во идните стратегии и планирања. Треба да се стават на располагање пари и ресурси за да се спротивстават на климатските промени. Отпорноста и адаптивниот капацитет во однос на последиците од климатските промени треба да се зајакнат во сите земји.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?
Како јас лично да ја имплементирам оваа цел?

14 ЖИВОТ ПОД ВОДА

Океани, морија и морски ресурсиЗачувај и користи во смисла на одржлив развој

14. Живот под вода

Сегашната ситуација:

Океаните се загрозени ширум светот поради зголемениот прекумерен риболов, постојаното влијание на нафтата, на пр. по нафтените катастрофи како на пример во Мексиканскиот залив, или од трајното загадување од бродовите и канализацијата. Во морето влегува и радиоактивен отпад.
Загадувањето на нашите океани со пластика, која завршува на нашите чинии во форма на микропластика преку синџирот на исхрана, повторно и повторно е во фокусот на медиумското внимание во последните години. Помеѓу Хаваите и американското копно, се движи пластичен остров со големина на Централна Европа, создаден од струи кои таму носат флоцам од индустриски и отпад од домаќинството.

Чекори:

За да се постигне целта бр. 14, државите се согласија значително да го намалат морското загадување од секаков вид и да спроведат одржливо управување со рибарството, аквакултурата и туризмот.
Треба да се преземат мерки за одржливо управување и заштита на океаните, а океаните повторно да станат здрави и продуктивни. Закиселувањето на океаните треба да се сведе на минимум. Дополнително, треба ефикасно да се регулираат риболовните активности и да се запре нелегалниот риболов.
Одредени форми на субвенции за рибарство ќе бидат забранети бидејќи придонесуваат за непријавен и нерегулиран риболов. На малите занаетчиски риболовци треба да им се гарантира пристап до морските ресурси и пазари. Пред сè, најсиромашните земји и малите островски држави треба да бидат финансиски поддржани за да можат подобро да придонесат за зачувување на морскиот екосистем. Научното знаење треба да се продлабочи и да се поддржат истражувањата и одржливите технологии.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?

Како јас лично да ја имплементирам оваа цел?

15 ЖИВОТ НА ЗЕМЈАТА

Заштитете ги и обновете ги екосистемите на Земјата и промовирајте ја нивната одржлива употреба. Управување со шумите одржливо, борба против опустинувањето и ревитализирање на неплодното земјиште и запирање на губењето на биолошката разновидност.

13. Живот на земјата

Сегашната ситуација:

Сите копнени екосистеми се загрозени од климатски промени, но пред се од влијанието на човековите активности; тие вклучуваат расчистување на исконските шуми, одводнување на мочуриштата, набивање на почвата преку интензивно земјоделство, нарушување на биолошката рамнотежа во чувствителните планински региони преку туризам, ловокрадство и нелегална трговија со животни и растенија.
Друга потенцијална закана за биодиверзитетот произлегува од инвазивните животински и растителни видови. Иако постојат многу меѓународни договори за заштита на екосистемите или видовите кои живеат во нив (вклучувајќи ја и Вашингтонската конвенција за меѓународна трговија со загрозени видови на дива фауна и флора. Генетските ресурси како и биодиверзитетот во земјоделството се исто така масовно загрозени од прекумерна експлоатација, уништување на живеалиштата и погрешни земјоделски и развојни политики.

Чекори:

За да се постигне целта бр. 15, меѓународната заедница на држави се согласи да се придржува до договорите кои се веќе преговарани во сите локални, национални, билатерални и мултилатерални договори од една страна, а од друга страна да презема нови мерки. Особено шумите, внатрешните водни екосистеми, планинските предели и сушните предели се во фокусот на вниманието, со посебен акцент на зачувување или рехабилитација на почвата.
Имајќи ги предвид очекуваните климатски промени, треба да се интензивира пошумувањето и одржливо да се управува со шумите, да се спречи опустинувањето, да се рехабилитираат сушата и поплавените предели и планинските екосистеми одржливо да се користат само за туризам. Се бара и балансирана употреба на генетските ресурси, со итни мерки против ловокрадството и трговијата со заштитени животински и растителни видови. Ефектите на инвазивните видови, кои се зголемуваат како резултат на глобализацијата, врз копнените и водните екосистеми треба да се ограничат во поголема мера. Како политичко и законско барање, вредностите на екосистемот и биолошката разновидност треба да бидат вклучени во националното и регионалното планирање, стратегии и процеси во сите земји.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?
Како јас лично да ја спроведам оваа цел?

16 МИР, ПРАВДА И СИЛНИ ИНСТИТУЦИИ

Да се промовираат мирни и инклузивни општества за одржлив развој, да се обезбеди пристап до правдата за сите и да се изградат ефективни, доверливи одговорни и инклузивни институции на сите нивоа.

16. Мир, правда и силни институции

Сегашната ситуација:

Промовирањето на мирот и човековата безбедност е еден од суштинските предуслови за развој. Во спиралата на сиромаштија спаѓаат и земјите обележани со насилство, конфликти и несигурни политички услови. Во 2014 година на меѓународно ниво беа избројани 46 вооружени конфликти и војни, а 200.000 луѓе загинаа поради вооружени конфликти. Бројот на луѓе кои ги напуштаат своите домови постојано се зголемува и, со над 50 милиони луѓе, е највисок од Втората светска војна. Според Светската банка, во моментов има околу 35 држави во светот во кои вооружените групи ја презеле власта и го одредуваат животот на населението. Во многу држави преовладуваат самоволието, нееднаквоста и корупцијата. Додека животот во Европа е мирен од Втората светска војна, ситуацијата во кризните региони во светот сè повеќе излегува од контрола, а екстремни примери се Блискиот Исток и Северна Африка, бидејќи тоа го шири тероризмот во други земји.

Чекори:

До 2030 година треба да се преземат многу мерки за промовирање на развојот на мирно и праведно општество ширум светот. Сите форми на насилство треба значително да се намалат насекаде. Секое насилство врз децата, како што се злоупотреба, експлоатација, трговија со деца и тортура, треба да се стави крај.
Владеењето на правото треба да се промовира на национално и на меѓународно ниво, а сите луѓе треба да имаат еднаков пристап до правдата. Сите форми на организиран криминал треба да се борат. До 2030 година значително треба да се намалат нелегалните финансиски текови и оружје, корупцијата и митото.
на. За таа цел, треба да се формираат и зајакнат соодветни институции на сите нивоа. Треба да се зајакне меѓународната соработка за борба против криминалот и тероризмот, како и други важни меѓународни задачи и да се поддржат националните напори.
Државните власти треба да ги почитуваат потребите на сите луѓе, а во политичките прашања треба да им се посвети поголемо внимание на интересите на сите луѓе. Земјите во развој треба да бидат повеќе вклучени во институциите на глобалното управување.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?
Како јас лично да ја спроведам оваа цел?

17 ПАРТНЕРСТВА ЗА ПОСТИГНУВАЊЕ НА ЦЕЛИТЕ

Зајакнување на средствата за имплементација и ревитализација на глобалното партнерство за одржлив развој.

17. Партнерства за постигнување на целите

Сегашната ситуација:

Сега има некои договори, меѓувладина соработка и резолуции за поединечни теми од 17-те цели на ОН. Во моментов, меѓународната соработка за постигнување на ЦОР се одвива само во изолирани случаи. На национално ниво, прашањата веќе се решаваат на различни нивоа.
Исто така, задача на ОН е да се погрижат прашањата не само да се фокусираат, туку и да се разгледуваат и адресираат во однос на другите цели. Пред сè, цели како што се намалување на сиромаштијата, заштита на климата и зачувување на екосистемите не можат да се постигнат сами и имаат потреба од меѓународно обврзувачка основа. Некои земји имаат многу различни идеи и пристапи, што ги прави ЦОР уште поважни како заедничка резолуција и заедничка цел.

Чекори:

За да се постигне цел бр. Кога се работи на целите, мора да се внимава тие да не се попречуваат туку меѓусебно да се поддржуваат.
Сите земји треба да бидат способни да обезбедат свои технички и финансиски ресурси за да ги постигнат целите. Треба да се поддржат најмалку развиените, посиромашните земји во спроведувањето на целите, на пр. со удвојување на извозот. Зависноста на посиромашните земји од побогатите земји треба да се намали и наместо тоа да се промовираат домашните ресурси. Политичките одлуки на една земја треба да се почитуваат се додека не се во спротивност со другите прописи. „Триаголната соработка“ меѓу индустријализираните земји, економиите во развој и посиромашните земји треба да се прошири за да можат луѓето да учат едни од други.
Организациите и поединците кои работат на глобални прашања како што се сиромаштијата, здравството и образованието треба да бидат вклучени во сите напори, бидејќи е потребно нивно искуство и поддршка. Треба да се подобри идентификацијата на податоците и статистиката во сите земји за да може да се документира патот кон спроведувањето на целите.

Како да ја проценам ситуацијата во моето соседство/регион/земја во однос на оваа цел?
Како јас лично да ја спроведам оваа цел?

25 ГЛОБАЛНИ ЦЕЛИ – НЕКОЛКУ ФАКТИ

Што значи „Глобални цели за одржлив развој “?

„Глобални цели “ значи: Овие цели се применуваат насекаде низ светот.

„Одржлив развој “ значи дека развојот треба да се одвива на таков начин што луѓето внимателно ги користат суровините и не ја уништуваат животната средина. И развојот треба да се одвива на таков начин што луѓето ќе можат да продолжат да живеат добро во светот во иднина.

Кој ги постави глобалните цели за одржлив развој?

Глобалните цели за одржлив развој беа поставени од Обединетите нации.

Обединетите нации се собрание на политичари од речиси сите земји во светот. Луѓето често велат „ОН“ кога се однесуваат на Обединетите нации. Ова е кратенката за терминот на англиски јазик: United Nations. Обединетите нации работат заедно за заедничка политика.

На пример, тие размислуваат заедно: Кои правила мора да ги почитуваат луѓето во сите земји во светот,

- за луѓето дополнително да не ја уништуваат животната средина,
- за да има помалку војни во иднина,
- така што луѓето во сите земји се третираат праведно,
- така што сите луѓе ширум светот ќе имаат доволно за јадење во иднина.

Глобалните цели за одржлив развој се во договор што земјите го потпишаа заедно во Обединетите нации. Овој договор се нарекува Агенда за одржлив развој 2030 година. Агендата наведува кои цели треба да се постигнат во кој момент од времето. Земјите на Обединетите нации сакаат заедно да ги постигнат целите од Агендата за одржлив развој 2030 година до 2030 година. Агендата за одржлив развој 2030 содржи вкупно 17 различни цели.

Кои се целите на Агендата за одржлив развој 2030 година?

Со Агендата за одржлив развој од 2030 година, земјите сакаат да постигнат, на пример,

- дека во светот има помалку сиромаштија и глад,
- дека помалку луѓе умираат од болести кои можат добро да се излечат,
- дека човековите права се почитуваат во сите земји ширум светот,
- дека граѓаните се сфатени сериозно од нивните влади во различни земји.
- и да има подобар збор во иднина,
- дека владите ширум светот работат подобро заедно во иднина.

На што треба да обрнете внимание во исто време?

- Во исто време треба да обрнете внимание:
- што е добро за животната средина,
- што е добро за економијата,
- што е добро за општеството.

Областа на економијата го вклучува, на пример, прашањето:

- Колку деловни претпријатија има во една земја?
- Дали има многу ѓубре или загаден воздух во работата на деловните претпријатија?
- Дали вработените во овие деловни претпријатија имаат добри услови за работа?

Областа на општеството вклучува, на пример:

- Дали има спор или војна во една земја?
- Како луѓето во една земја можат да го одредат својот живот?
- Дали има многу сиромашни луѓе во една земја?
- Кои закони постојат во една земја за работата на деловните претпријатија и за заштита на животната средина?